

V Ljubljani, 1. vel. srpana 1898

Štev. 15.

Leto XI.

# DOM IN SVET

List za leposlovje in znanstvo.

Urednik:  
dr. Frančišek Lampe.

Narodu geslo:

Dobro ti bo, ako si pomoreš sam;  
Pomozi si sam, in Bog ti pomore.

Kdor ne pomaga, naj vsaj ne škodi.

Zalaga:  
Urednik in lastnik.

Izhaja dvakrat na mesec.

Tiska:  
Katoliška Tiskarna.

Cena na leto 4 gld. 20 kr., pol leta 2 gld. 10 kr., četrť leta 1 gld. 5 kr.;  
za dijake na leto 3 gld. 40 kr.



## Vsebina 15. zvezka.

	Stran
Frančišek Ks. baron Tauffrer, poslednji opat stiški in slovenski pisatelj. (Kulturna črtica, sestavil <i>dr. I. Mauring.</i> ) . . . . .	449
Po noči. (Zložil <i>Anton Medved.</i> ) . . . . .	452
Ob vrnitvi. (Zložil <i>Anton Medved.</i> ) . . . . .	453
Družina socialistova. (Spisal <i>Ivo Trošt.</i> ) [Konec.] . . . . .	454
„Sam.“ (Črtica. — Spisala <i>Zofija.</i> ) [Konec.] . . . . .	459
Na stare dni. (Krajinska slika. — Spisal <i>A. Zdénčan.</i> ) . . . . .	463
Biserji. 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47. (Zložil <i>Anton Hribar.</i> ) . . . . .	466
Fra Angelico. (Spisal <i>prof. dr. Anton Medved.</i> ) [Dalje.] . . . . .	467
Andreejevo potovanje proti tečaju. (Sp. <i>prof. dr. S. Šubic.</i> ) [Dalje.] . . . . .	474
Književnost . . . . .	478
<i>Slovenska književnost.</i> Prof. M. M. Hostnik: „Ročni Rusko-Slovenski Slovar“ in „Kratka slovnica ruskega jezika.“	

### Na platnicah.

*Pogovori. — Narodni pregovori.*

### Slike.

Frančišek Ks. baron Tauffrer . . . . .	449
Luka Sant-Jago na Kubi . . . . .	456, 457
Zbor prerokov. (V Orvietu.) (Slikal <i>Fra Angelico.</i> ) . . . . .	468
Angel z bobenčkom. (V galeriji v Florenciji.) (Slikal <i>Fra Angelico.</i> )	469
Mesto Havana na Kubi . . . . .	472, 473
Luka San Juan na otoku Portoricu . . . . .	472, 473
Sv. Janez Evangelist. (V kapeli papeža Nikolaja V. v Rimu.) (Slikal <i>Fra Angelico.</i> ) . . . . .	474
Andree, njegovi častniki in Machuron . . . . .	476

---

Dobé se še letniki: IV. po 2 gld., V. po 3 gld., VII., VIII., IX. in X.  
po 4 gld.

---

„Cvetje s polja modroslovskega“ (16<sup>0</sup>, str. 263) se dobiva pri upravníštvu našega lista za 60 kr., s pošto za 65 kr. — Opozarjamo tudi na prejšnje letnike „Dom in svet“-a.



# Francišek Ks. baron Tauffrer,

poslednji opat stiški in slovenski pisatelj.

(Kulturna črtica, sestavil *dr. I. Mauring.*)

Sv. Marka dan letos sta dospela dva očeta cistercijana v staroslavni, že nad sto let zapuščeni svoj dom v Stično ter sta ga zopet vzela v posest svojega reda. Slavnostni, ljubeznivi sprejem, katerega je priredilo ljudstvo z duhovniki vred, je jasen dokaz, da so se uresničile ta hip srčne želje vseh dobro in plemenito mislečih Dolenjcev: da se povrne posestvo prvotnemu namenu in da se zopet naselijo sinovi sv. Benedikta in bratje sv. Bernarda med njimi.

Marsikoga utegne zanimati žitje in delovanje stiškega samostana v zadnjih desetletjih, predno so ga odpravili. V ta namen predstavljam moža, plemenitega po rodu, plemenitega po mišljenju, za blagostanje in napredek svojega naroda vnetega moža, zadnjega opata stiškega: Franciška Ksav. barona Tauffrerja.<sup>1)</sup> 12. sušca leta 1764. je zatisnil oči opat Viljem Kovačič. Dne 27. velikega srpana istega leta so se sešli stiški konventuali, da si izvolijo novega opata.

<sup>1)</sup> Naša podoba je posneta po izvirni oljnati sliki, ki visi v gradu Višnji (Weixelbach) pri Višnji Gori.

Pač ni nikdo slutil, da bo novo izvoljeni Francišek Ksaverij zadnji opat najstarejšemu kranjskemu samostanu. (Stiški samostan je bil ustanovljen leta 1136. Prvega opata Vincencija [1136—1150] je poslal sam sv. Bernard s Francoskega.) Prišlo je drugače. Meseca listopada 1. 1781. je izdal cesar Jožef II.

edikt, da se odpravijo po vseh dednih deželah moški in ženski samostani, kjer 1. ne strežejo bolnikom, ali se 2. ne odlikujejo v vedah, ali 3. ne poučujejo v šolah.

Komaj dva meseca pozneje je zadela moč tega edikta petero kranjskih samostanov. — Odpravljani so bili bistriški kartuzijani, ljubljanske, loške in mekinske klarise in velesalske dominikanke.

Še so se stiški menihi tolažili, da njih samostana ne zadene ta ostri cesarjev ukaz. Saj so njih predstojniki uživali na cesar-

jevem dvoru največje časti in imeli povsod vplivno besedo. Habsburžanom je samostan z vsemi svojimi podložniki v vseh vojskah zvesto služil, za domačo deželo so imeli obilo zaslug. Povzdignili so do gmotne in duševne omike skoro vso dolenjsko stran. Bili so vsem okoličanom vzgled v naprednem



Francišek Ks. baron Tauffrer.



kmetijstvu in v marljivem gospodarstvu. Prav zato so mogli ubogim storiti toliko dobrega.

Res je, da niso stiški cistercijani oskrbovali bolnikov v lastnih bolnišnicah, kakor je zahteval edikt Jožefov; to pa ni bil niti njih namen, niti reda samega ob njegovi ustanovitvi. Koliko dobrega so pa tudi na tem polju storili za revno človeštvo, priča nam njih lekarna. Po zatoru stiškega samostana so samostansko lekarno razdelili med 14, reci: štirinajst bolnišnic. Kako velika in umno urejena je morala pač biti!

Imeli so temveč dušnih bolnikov, katerih gotovo tudi v telesnih boleznih niso pozabljali.

V dušnem pastirstvu so oskrbovali blizu štirideset župnij in vikarijatov po Kranjskem in po bližnjem Štajerskem. Med njimi so bile največje in najtežavnejše župnije na Dolenjskem, n. pr. Šmarije, Št. Vid, Trebnje, Žužemberk, Krka, Raka, Šmartin pri Litiji in druge; na Gorenjskem razširjena župnija mengiška s tedanjimi podružnicami: Vače, Čemšenik, Zagorje in Dol.<sup>1)</sup>

Bede ni poznala stiška okolica, dokler so bivali cistercijani tam. V začetku 18. stoletja, posebno leta 1713. in 1715, je bila velika lakota po vsi Kranjski. Stiški menihi so odprli samostanske žitnice in delili žito in druga živila med hirajoče, trpeče in lačno ljudstvo. Kakor ob splošni lakoti, tako so bile samostanske žitnice odprte vedno ob vseh uimah stiškim podložnim. Potnik se mora čuditi velikanskim, širnim zgradbam za samostanom: to so bile nekdanje žitnice samostanske.

Dobrotljivosti nekdanjih cistercijanov in njih skrbi za siromake nas spominja še dandanes 'portna nedelja'. Takrat je bil v Stični velik semenj<sup>2)</sup>. Na tisoče ljudi se je tedaj tu shajalo. Tedaj so siromakom v ve-

<sup>1)</sup> Mengiško župnijo je kupil stiški opat Maksimilijan l. 1668. za 16.000 zlatov. (Milkowicz: Die Klöster in Krain, stran 339.)

<sup>2)</sup> Še dandanes je v Stični po šesti velikonočni nedelji veliki, tako zvani 'portni' semenj, ki tri dni traja. Hudomušni sejmarji trdijo, da je prvi dan za voliče, drugi dan za kozliče in tretji za deklīče.

likem križnem hodniku delili menihi žito in drugi živež. Nikdo ni odšel praznih rok.

Drugi in tretji zahtevi Jožefovega edikta so vedno ustrezali stiški cistercijani. Prav živahno slovstveno delovanje nahajamo ravno v zadnjih desetletjih, predno so odpravili samostan.

V stiškem samostanu je živel o. Pavel Pucel, ki je spisal samostansko kroniko. Njegova „*Idiographia monasterii Sitticensis*“ se sedaj hrani v muzejskem arhivu ljubljanskem.<sup>1)</sup>

V Stični je živel nekaj let naš slavni kranjski zgodovinar Anton Linhart kot menih Kristijan. Tu je deloval geograf Florijančič, ki je leta 1744. objavil zemljevid vojvodstva Kranjskega in sicer prvi zemljevid na podlagi trigonometrijskega merjenja. Cistercijana stiška oo. Radič in Šarf sta se pečala z zgodovino. Samostanski knjižničar o. Robert Kuralt je dal na svetlo pravniško delo. O. Ignacij Fabiani, bivši cistercijan stiški, ki je pozneje deloval v dvorni knjižnici dunajski, je izdal moralno modroslovje.

<sup>1)</sup> Zanimivo je, kako je priromala v to zavetje, kjer se hrani. Tržaški prošt Verne je rokopis slučajno iztaknil v neki tržaški prodajalnici; za male novčiče ga je kupil in tako rešil pogina.

Človeku se kar ježijo lasje, ko čita, kako barbarsko so ravnali tedaj s samostanskimi knjižnicami. Kakor po drugih odpravljenih kranjskih samostanih, so tudi v Stični folijante rokopisov in tiskovin prodajali po j e d e n i n p o l k r a j c a r j a d u n a j s k i f u n t. Drugih manjših niti prodati niso mogli. Milkovič v svoji knjigi trdi, da je bila stiška samostanska knjižnica natanko katalogovana. Kam je prešla, ne ve. Iz ustnega izročila mi je znano, da so mnogo rokopisov in knjig odpeljali v Gorico v urad domenskega upraviteljstva. Ob času, ko so se selili uradi iz Višnje Gore v Stično, je še ležalo v nekdanji knjigarni samostanski prav mnogo listin in tiskovin zaprašenih in razmetanih po tleh. Učeni, za vse dobro vneti kapelan in pozneje župnik šentviški Matija Kulvic je izbral iz te ostaline nekaj za šentviško faro važnih listin in jih prenesel v farni arhiv šentviški, kjer se še danes hranijo.

Kam je prešlo vse drugo? Ali je tudi to romalo v prodajalnice za zavitke? Verjetno je! Koliko zakladov za domačo, za avstrijsko in cerkveno zgodovino je bilo uničenih! To kažejo imena mož, učenjakov, ki so živeli in delovali v tem samostanu.



Kdo bi torej mogel trditi, da se niso stiški menihi odlikovali v vedah in se ni gojila v njih samostanu znanost?

In sedaj se ozrimo na moža, čegar ime smo postavili za naslov tega spisa. Rodil se je na gradu Višnji pri Višnji gori dné 22. malega travna l. 1733. Njegov oče je bil Maksimilijan Anton baron Tauffrer, mati pa je bila rojena Jürnpfril. Kot 19letni mladenič je vstopil l. 1752. v rimski Collegium Germanicum in se tu učil bogoslovja do l. 1756. Star 31 let je bil izvoljen za stiškega opata. Učen sam zase, je gojil vêdo med svojimi konventuali in bil vnet za napredek svojega naroda. Izdal je l. 1773.: „*Kratki Sa-popadik kershanskiga Navuka sa otroke in kmetiske ludy.*“ (Labaci, typis J. F. Eger 1773. 12<sup>o</sup>. Str. 108.) Knjiga je bila pozneje večkrat ponatisnjena.<sup>1)</sup> Po latinskem uvodu razlaga krščanski nauk, nato zopet sledi navod v latinskem jeziku, kako poučevati to tvarino.<sup>2)</sup>

Koliko zaslug si je opat Ksaverij pridobil pri urejanju ljudske šole na Kranjskem, priča nam slovenski pedagog in pisatelj Blaž Kumerdej. Takrat vodja ljubljanske normalke poroča kot c. kr. svètnik šolske komisije cesarici Mariji Tereziji, da se ima v prvi vrsti opatu Tauffrerju zahvaliti, da se je v stiškem okraju (to je v njegovem arhidijakonatu) tako lahko in brez ovir uvêdla šola, drugje se pa mora boriti s tisočeri ovirami in nasprotji.<sup>3)</sup>

<sup>1)</sup> Šafařík, *Gesch. der südslav. Literatur*, piše str. 118: P. Marcus führt in s. *Bibl. Carniol. eine Ausgabe von 1770. 12<sup>o</sup>. Labaci typ. Eger an und setzt hinzu: „Saepe recusatus, sed omissa in posterioribus editionibus ad calcem adjecta methodo cum aliqua solennitate prima vice communicandi proles.“ (Ob nicht der obige Catechismus 1770 von Tauffrer ist?)*

<sup>2)</sup> Dr. Karol Glaser: *Zgodovina slov. slovstva. I. del.*

<sup>3)</sup> — dem würdigen Abte habe ich es zu danken, dass ich in dem Bezirke von Sittich in der Einführung der Normalschule Alles bereitwillig fand, und nicht den tausendsten Theil jener schrecklichen Hindernisse antraf, die mir sonst bei jedem Schritte leider nur zu sehr im Wege sind. Helfert, *die österreichische Volksschule*, Bd. I.

Resnico je poročal Kumerdej. Drugodi so se semtertje upirali novim šolam, bojé se, da kmet ne zabrede v luterstvo. Drugih mislij so bili stiški menihi z duhovniki arhidijakonata, s svojim opatom na čelu. Opat Tauffrer je poslal celó na samostanske troške jednega učitelja in jednega duhovnika v pripraviški tečaj, meneč sam ustanoviti normalko za stiško okolico.

Ko je grof Edling kot poročevalec šolske komisije kranjske cesarici predložil nov mali katekizem, navaja kot važen dokaz o njega potrebi, češ, da ga je pregledal razven nadškofa goriškega tudi učeni, v bogoslovju izvedeni opat stiški Ksaverij Tauffrer.

Opat Tauffrer je bil tudi jako umen gospodar. Za opata Antona barona Gallenfelsa (1688—1719) je bil samostan tako zadolžen, da je cesar Karol VI. postavil posebno komisijo l. 1721., ki je gospodarila v samostanu do l. 1746.<sup>1)</sup> Predzadnji opat Kovačič je ob nastopu l. 1734. dobil še 125.000 gl. dolga.

Opat Tauffrer je dal postaviti svojemu predniku opatu Kovačiču dragocen nagrobni spominik iz raznobarvnega matmorja, dal je napraviti v cerkvi lepe oltarje, l. 1766. je dal izdelati krasen križev pot v bogato izrezljanih okvirjih; postavil je krstni kamen iz sivo-rudečega marmorja in jednako ograjo v presbiteriju in kapelah. Gotovo je i on zidal rakev pod pevskim korom, ki ima na pokrovni plošči napis:

F. X. T. A. S.  
1768.

Pod njegovim vodstvom se je zidala tudi krasna prelatova dvorana. Omislil je cerkvi l. 1768. v ladiji nove klopi, dve leti pozneje tudi v presbiteriju, ki so bogato izrezljane in vložene.

Ali je pa morda zaradi takih del samostan še bolj zabredel v dolgove? Nikakor. Z umnim samostanskim gospodarstvom, katero je vodil opat sam, plačali so zastareli dolg in si prihranili še nekaj tisočev za poznejše čase.

<sup>1)</sup> Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Letnik V. sešitek 6., in Milkowicz, *Klöster in Krain.*



Mnogo je deloval opat Tauffrer tudi v cerkvenem oziru. Dokler ni bila ustanovljena ljubljanska škofija, bil je stiški opat prvi prelat v deželi. Smel je svojim novincem podeljevati nižje redove, posvečevati oltarje v podložnih cerkvah in nastavljal v njih dušne pastirje. Tudi opat Frančišek Ksaverij je varoval vse pravice in opravljal svojo službo.<sup>1)</sup> Ves svoj upliv je vedno porabljal za blagor cerkve.

Po vsem tem bi se bilo smelo soditi po pravici, da ostane navzlic Jožefovemu ediktu stiški samostan. Toda padel je tudi ta; zdi se, da je zavist pomagala pokopati to starodavno napravo. Tedanji škof ljubljanski Herberstein in stiški uskok Fabiani sta mu bila nasprotna.

Prišel je cesarski ukaz z dné 6. vinotoka 1784. leta in odpravil stiški konvent. Dné 25. vinotoka ga je naznanil Janez pl. Buset menihom, naznanil, da preneha samostan in da morajo vse premakljivo in nepremakljivo imetje izročiti državi.

<sup>1)</sup> Posvetil je n. pr. oltar sv. Notburge na Vini Gorici pri Trebnju leta 1766. dné 20. vel. travna. Izvirna listina, ondi shranjena, se glasi: M.DCC.LXVI. Die XX. Mensis Maij Ego Franciscus Xaverius Abbas Sitticensis et Archi-Diaconus consecravi hoc Altare in honorem S. Nothburgae V. et Reliquias SS. Severini et Celsi M: M: et S. Maximillae V. et M. in eo inclusi, et singulis Christi Fidelibus hodie unum annum et in die anniversario consecrationis hujusmodi ipsam visitantibus quadraginta dies de vera indulgentia in forma Ecclesiae consueta concessi.

To se je tudi zgodilo. Zajedno so morali, kakor govori stara pesem o stiškem samostanu:

Perseč' in povedat',  
De smo vse skazali,  
Ključce od sebe dali.

Po odpravi samostana so se menihi preselili ali v druge samostane ali so delovali po župnijah v dušnem pastirstvu, kakor na primer oo. Štefan in Nivard na Krki. Zadnji opat Frančišek Ksaverij baron Tauffrer, izročivši vse samostansko imetje, katerega je bilo v gotovini 8947 gld., je dobil pokojnino, za tisti čas visoko in dostojanstvu primerno, 2000 gld. vsako leto.<sup>1)</sup>

Odslej je živel opat Tauffrer sam zase na gradu Višnji, a ni preživel dolgo usode svojega samostana. Umrl je dné 25. velikega travna l. 1789. in je pokopan v rakvi v presbiteriju župne cerkve v Višnji gori.

Sklenimo to črtico z besedami pisatelja pl. Radiča: „Stična, ti staro-slavni, knežji samostan, kakor so te papeži in cesarji nazivali v svojih potrdilnih pismih, s katerimi so ti dajali pravice in svoboščine za vse čase, ti, ki si v težkih turških bojih večkrat sovražnika premagal, ti, ki si v vseh avstrijskih vojskah zvesto stal s habsburško dinastijo, — zopet si vstal in sicer vstal po moči starih, a sedaj novih svojih domačinov!“

<sup>1)</sup> L. 1775. sta imela 2 gld. isto vrednost kakor l. 1895. 7 gld. 40 kr. Primeri: Hickmann's Taschen-Atlas von Oesterreich-Ungarn, Nr. 39.

## Po noči.

Luna vtaplja lice svoje  
V modre jézerske valove,  
V gostem grmu slavec poje  
Tožne ljúbavne glasove.  
Zdaj, moj duh, ko gledaš luno,  
Slavčeve napeve čuješ,  
Zdaj uberi srčno struno  
In povej mi, kaj žaluješ!

Luno skrijejo oblaki,  
Daljnja zvezda se utrne.  
Slavca prepodé koraki —  
V smrten molk se vse zagrne.

— — — — —  
To hudó je, to najhuje,  
V dvomih da moj duh lovi se.  
Kaj morí ga, da žaluje,  
Kaj žaluje, da morí se?

Anton Medved.



## Ob vrnitvi.

(Prijatelju *dr. M. O.*)

Prisrčno bodi mi objet,  
Iz Rima daljnji moj popotnik!  
Objet prisrčno bodi spet;  
Dobrot te sprimi vseh Dobrotnik!

Na ródna si se vrnil tla.  
Srcá mi blaženo razvnetje  
Na dan zdaj sili čustva vsa,  
Kar sem jih nosil sedemletje.

Življenje vse mi ni lagál,  
Ni zdaj mi tvoj pogled ne laže:  
Prijatelj stari si ostal,  
Tvoj glas in tvoj pogled mi kaže.

Hebrejcem steber je nekoč  
Ponoči svetel, črn podnevi,  
Pot rešno kazal dan in noč,  
Da jezi so ušli kraljevi.

Tak steber od Boga poslan  
Prijatelj pravi je vsakomu,  
Na poti lajša trudni dan,  
Sladi mu težko noč na domu.

Duh božji, cerkvi zvest in mil,  
Narekal sam je v bukve njene:  
Kdor je prijatelja dobil,  
Zaklad je našel drage cene.

Obilo ti je dal darov  
On, ki je dober in usmiljen.  
Na delo si prišel domov,  
Duhovnik vekomaj maziljen.

O delaj za svoj narod zdaj,  
Napolnjen svetega zanosa!  
In delo sleharno krepčaj  
Ti blagoslova božja rosa.

A kakor ti, jaz delal bom,  
Dokler me zemlja ne zagrebe,  
Za božjo čast, za dragi dom  
S teboj bom živel in — za tebe.

In ti si mi prijatelj, brat.  
Neznan mi čut je v dušo legel,  
Ko videl sem te prvokrat,  
V desnico prvokrat ti segel.

Sorodni duši dve spoji —  
O zdaj mi jasen oni čut je —  
Na vek z demantnimi vezmi  
Sestanka prvega trenutje.

Glej, pómlad sije iz nebes,  
Vsa lepša od vrnitve tvoje,  
Na vejah zélenih dreves  
Vse lepše drobna ptica poje.

Preliva balzam se v srcé  
Iz žarkov, cvetov in napevov,  
V globokih prsih se budé  
Zamrle slutnje lepših dnevov.

Dviguje me duha perut,  
Nazaj k mladostnim vzorom plava . . . .  
O lep prijateljski je čut,  
Kot večno lepa je narava.

V domačo si se vrnil vas,  
Ljubeči materi v naročje.  
Spet čuješ tisti sladki glas,  
Ki sega v dušo najglobočje.

*Anton Medved.*



## Družina socialistova.

(Spisal Ivo Trošt.)

(Konec.)

### IX.

Ko je videl Belec, da navzlic vsej njegovi zavisti raste premoženje Juliju Železniku, da se ga drži sreča in bogata vdova svètnikova, tedaj ga je še bolj pekla zavest, da se je tako sramotno udal svaku in drugim dolžnikom ter da je bil o Idinem odhodu v Gradec tako nepričakovano in vendar vedoma prevarjen. Samemu sebi se je zdel pravcat figa-mož.

Svojim sovražnikom je govoril ponosno in nepotrebno sukal rumeno brado:

„Čakajte! Ko z bogatim, vam vržem tiste stotake in poiščem ženko, katerokoli in kakoršnokoli se mi bo zdelo, a vam pokažem figo!“

V resnici si je pa — do dobra svest svoje nezmožnosti — mislil tako-le: „Sedaj nimam več otrok, nimam Ide in nimam nekdanje veljave. Sam, povsod popolnoma sam, odvisen, zadolžen, zapuščen. Tako ne bo dobro. Tonče Belec, kreni na staro pot nazaj!“

Navidezno v skrbeh za Ido in za Planinčevo družino se je bil dvakrat — trikrat prismukal po skrivnih bližnjicah k pokojnemu Planincu v mlin, tam govoril to in ono, vprašal to in drugo ter zvedel Idkin naslov. Pisal je nato Idi v Gradec jedenkrat, drugič, tretjič, a vselej zaman. Šel je v Trst in prosil za službo v B. v Istri ter jo tudi dobil in zopet pisal Idi —: zaman.

Minulo je nekaj mesecev, predno se je v pustem laškem gnezdu privadil vsaj za silo. In zopet je pisal Idi: pojasnil ji je krajevne razmere in vsaj trikrat povečal svoje letne dohodke —: zaman; niti odgovorila mu ni.

Zopet je nameril pismeno pot v mlin in zopet vprašal, ali kaj piše Idka. Odgovor je bil: Da, piše redno! In njemu je bilo lepe deklice zeló žal.

Nekoč je opazil v poštnem vozu mladeniča v opravi finančnih stražnikov; spoznal je Oskarja, ki se je peljal na daljno službeno pot. Ustaviti se je moral in okušati gostoljubje poštarja Belca. Govorila sta o domačih razmerah, o Planinčevi bedi v mlinu in o trmoglavosti ubegle Idke. Več nego jedenkrat sta začela o tej trmoglavosti. To je Oskarju popolnoma utrdilo misel, kako poštene namene je imel poštar ž njo.

Poslej sta se videla vsak mesec, in če je bil stražnik zadržan v službi, moral mu je pismeno poročati novice z doma.

Kaka dva meseca po smrti Friderika Planinca sta bila zopet skupaj na pošti v B. Belec je pravil, kako siten je komisar in kako silno natančni so pri ravnateljstvu, koliko kazni je že plačal in kako ljubezniva svarila mu pošiljajo v pozdrav.

„Človek bi kar zdivjal, e, verjemite! A, kaj še to! Ljudje, ljudje! To so vam pravi volkovi v ovčjem oblačilu. Ako mu postrežem, kakor želi, pravi, da se ga bojim; ako pa kaj rečem — človek ni zmerom dobre volje, e, me tožijo v Trstu, da sem surov; jedni trdé, da podpiram Italijane v njih ‚kulturnem‘ delovanju, drugi me imajo za najnevarnejšega panslavista; tožijo me pa vsi. Torej — ali ni, da bi človek zdivjal, kaj, e?“

Oskar mu je začel razlagati uboštvo doma ob očetovem pogrebu ter lagal, kako je ustrahoval s samo sabljo oba orožnika in še župana po vrhu. Poštarju se je menda zdelo to bahaštvo nepotrebno, pa mu je segel v besedo:

„Kaj pa Idka?“

„In Sidonija? bi morali vprašati, gospod Belec, prosim“, pristavil je stražnik hudomušno, sluté, da je razkrita njegova laž.

„Jaz sem vedno resno mislil na vašo sestro, e, gospodično Idko, e; če ni vse v



redu, je sama kriva. Prosim, ne žalite me v najsvetejših čustvih!“

Oskar je nalašč razumel rojakovo resnico za šalo in se silil na smeh.

„Kam pojde sedaj?“

„Prosim: Sidka ali Idka?“

Poštar se je premagoval, a poznalo se mu je, da tega ni vaju.

„Samo Idka, e, za sedaj samo Idka.“

„I, kam? Za poštno odpraviteljico v P. na Notranjskem.“

„Te, te, te! Mari bi prišla k meni!“

„Sidonija!“

„E, vrag, kako me dražite, Oskar, e!“

„Nič ne dražim, prosim; jaz govorim, kar je prav in česar vi še ne veste; torej —.“

„Vem, vem: obe bi vzela, obe.“

„Ne bo preveč: kar dve!“

„Ne dražite me, zakaj — —. Toda, kaj pravim: znane so vam moje razmere z Ido. Bodite moj zaveznik, e — prosim!“

„Ali — —.“

„Nič, ali —“, hitel je poštar; „pomagajte mi, da neha s trmo in začne vendar kmalu resno premišljati.“

„Da vas nadlegujejo komisarji.“

„E, vrag!“

„In dolgovi!“

„Vrag vas nesi!“

„In vaše igranje in vaše popivanje, ponočevanje!“

Poštar je umolknil.

„Gospod Belec! Ide ne bi več niti poznali; Ida je kakor ura.“

„A!“

„Kar vsa druga! Verjemite ali ne: sedaj je živo nasprotje svoje matere.“

Poštar se je nasmehnil in začel z glavo majaje vračati milo za drago:

„Da ne mara več za lepo obleko, dragocen nakit, to verjemi kdo drugi; jaz jo poznam, e!“

„In jaz še bolj, ko vem, da je poprodala do malega vse in pozastavila, kar ji je ostalo.“

„Tudi muhe, e!“

„Če vam rečem, kakor ura, kakor nevesta v idealističnem romanu, če ste kaj

čitali, gospod; kakor utelešena solidnost, kakor —.“

Poštar ga je gledal zvedavo, gladil brado in mislil, kolika škoda je, da ni že sedaj Ida njegova; a nečesa se je še zbal:

„Pa je gotovo suha, čemerna, sitna, kakor devica v srpanu, e?“ Poslednje je dostavil, ker ni hotel zaostati v spoznanju literature.

„Stokrat lepša kot pred osmimi leti; tedaj je bila še nerazvit popek, sedaj je razcvetla vrtnica v polni krasoti. Pa kaj bi hvalil! Svojo sestro ni lepo da bi hvalil. Kar sem povedal, govoré drugi. In drugi govoré tudi, če bo pametna, kakor kaže, da ji ne bo manjkalo snubcev.“

Nagajivi Oskar je iskal pod nosom sledove prihodnjih brčic in porogljivo upiral oko v Belca, zabavaje se z njegovo zadrego.

„Mislite, e!“ je vprašal mirno in pogledal na žepno uro.

„Seveda! Kaj? Vsakdo si želi na starost mirnega koticčka, od koder ga ne preženó skrbi, niti dolžniki. In ona, če bo pametna, ga dobi brez težave; ne dvomim.“

„Pri meni? — Kaj pravite, prijatelj: bi li bilo mogoče, e?“

„Ne vem, če vas bo marala; saj pravim, da je vsa druga.“

„Te, te, te, ko bi se dalo!“

Takih razgovorov je bilo na pošti v B. še mnogo.

Oskar je pisal sestri, razložil ji z lepimi, ljubeznivimi besedami svojo namero, da bi njej in Sidki rad preskrbel lepo prihodnjost, potem tudi Belčev namen in dobro voljo, in slednjič izrekel usodno besedico o spravi med njima. Vendar je dosegel s prvim listom prav toliko kot z drugim in tretjim, namreč — nič.

To je netilo v Belčevem srcu pravi požar.

„Mnogo sem že izgubil vspricho nje, a še več bi rad: kri in življenje-e bi dal zanjo, ko vidim, kako je trdna v svojih naklepih. Res, spoznam, da ni več nekdanja Ida, e! To je odločna, razumna ženska, gospica, e! Táko bi potreboval, kakor sem že priletel. In moram jo dobiti! . . . Živim kakor pregnan,

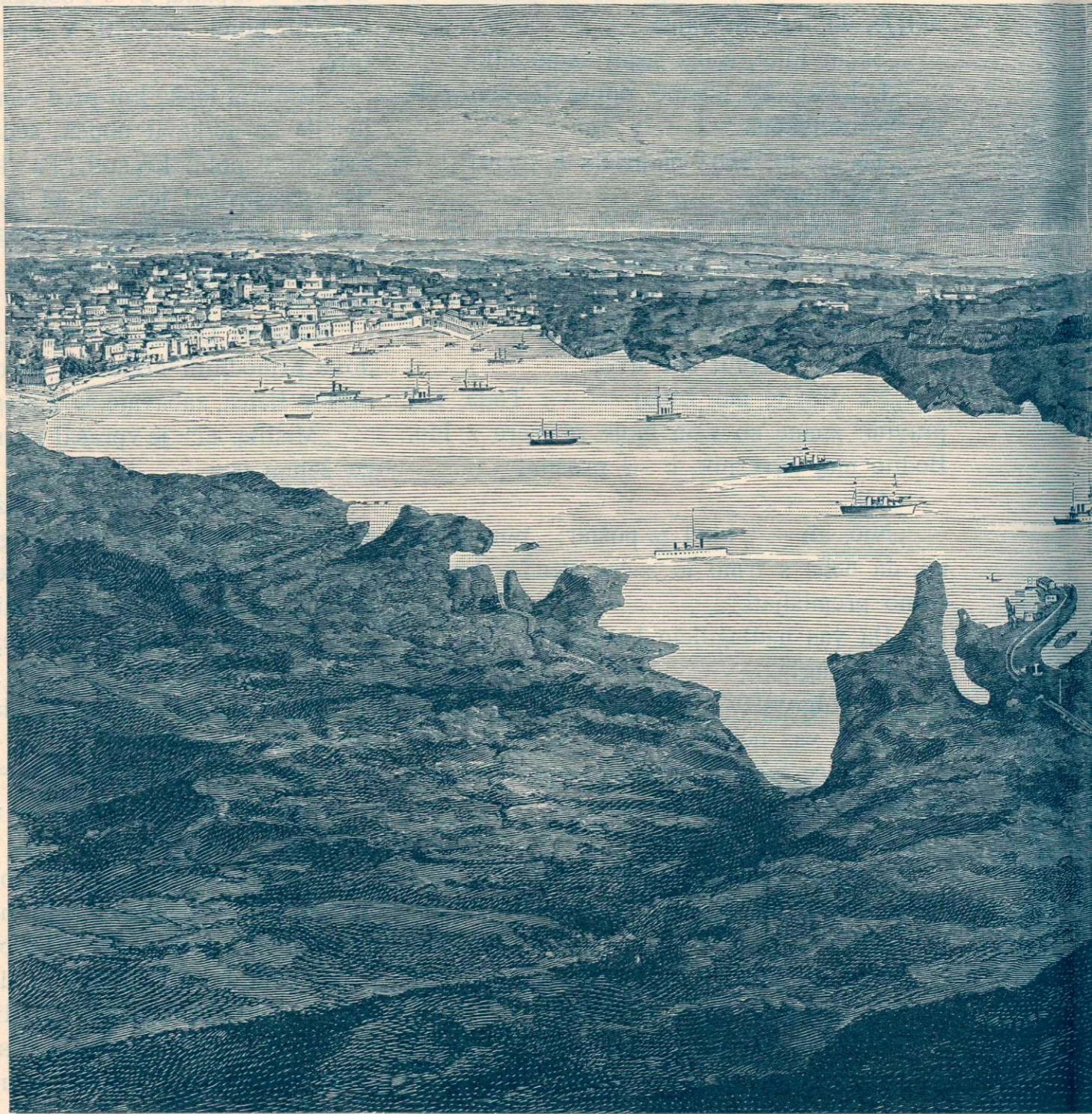


zavržen pes . . .“ S pestjo je udaril po mizi, da so obupno zaškripale stare noge.

„No, no, prijatelj, saj je ni vzel še — nihče.“

„In je ne bo!“ In zopet je Belec udaril po mizi ter mislil, kako se bo še maščeval

nad sitnim komisarjem. „Ta mu pokaže, ta, ta — moja Idka!“ tako si je šepetal. Finančni stražnik se je pa zopet spominjal tožne usode svoje matere, mlajših bratcev in sestic: vsem bi bila Ida lahko prava pomočnica, ko bi hotela.



Luka Sant-Ja

Namerjal je že Belcu nasvetovati mnogo-katero zdravilo zoper žensko trmoglavost, a nobeno se mu ni zdelo dovolj pripravno, dovolj zanesljivo. Slednjič je nekaj našel in povedal.

„To mora pomagati!“

„Da, to bo najbolje“, mu je hvaležno pri-trdil Belec.

„S tem morava zmagati!“ Oskar si je že naprej častital zaradi uspeha.

„Ali pasti!“

\* \* \*



„Končan je boj!“

Tako je vzdihnila še vedno zala Ida Platinčeva. Sedela je v poštni pisarni in spustivša obe roki v naročje nemo zrla v zastirto svetilko pred seboj. V očesu solze, v prsih vihar, v srcu pa spomin, kar se je

zvršilo zadnji hip: „Torej sta vendar šla? Bog ju nesi! In ta Oskar misli, da je nekaj, pa se je dal rabiti njemu za — klešče. Pa še pravi: Za tvojo srečo mi je! Lep mož to! Ha, ha, in še soprog! Bog me varuj! Njemu da bi bila igrača, zabava — sužnja njegovim



Jago na Kubi.

strastem, njegovi razuzdanosti: kaj še? Ali sem ga zavrnila! To me veseli!“

Kakor nehoté je segnila po zmečkan papir pred-se na mizo in nadaljevala: „In še moja mama je tako lahkoverna, da mi je pisala. Pa kako! — Ljuba Idka! Slišim, da

se kmalu omožiš zeló bogato; to me veseli. Svetujem ti ne nič; dovolj si pametna: če ne maraš poštarja, pa vzemi onega bogatega vdovca, kakor mi je pisal Oskar. Le to te prosim: Če vzameš Sidko k sebi, te lepo prosim, da zato ne izostane tvoj mesečni



prispevek. To tebi ne bo nič, a meni zaleže vse — moj jedini priboljšek. Bogati vdovci niso navadno sitni, če jih kdo zna . . .

Brrr . . . sami vdovci! Kdo kaj ve o tem ali onem? Morda ga je Oskar samo dražil, in ta tepec mu verjame vse, vse! Hvala Bogu, da sta preč! Mami pa odpišem jutri, da ne maram biti še gospa, ha, ha! in Belčeva nikoli . . .“ Zadovoljno si je mela roki in gledala v zastrto svetilko.

Pok! — Šipe v oknih so zazvenčale, brzojavna žica je zabrnela. Ida v pisarni se je stresla in prijela za prsi in bolešno vzkliknila skozi okno: „Moj Bog! Kaj pa je zopet?“

Zunaj so odmevale nagle stopinje in klici na pomoč; klical je pa Oskar. — „Pa ne, da sta še tukaj?“ vprašala se je odpraviteljica in, ogrnivša šal, hitela na dvorišče, kjer so se v mesečnem svitu sukale nekatere človeške postave.

„Oskar, Oskar, povej no, kaj se je zgodilo?“ popraševala je nemški in šla naravnost k največji gruči.

„Tukaj je moj prijatelj — mr-tev, ne! — menda sem ga rešil. Ne vem, če si ni v obupu končal življenja, ker — ga nisi marala. Pridi bliže, poglej, okrutnica!“

Medla svetilnica, s katero je poštni sel kazil svetlobo lune, je le slabo razsvetljevala Belčevo lice, ljubko se naslanjajoče na Oskarjevo ramo, a roka je še samosvestno tiščala samokres. Truplo se je stresalo kakor od mraza; ugledavši gospico, je pa zajecal prav vidno po sili:

„Da, za vas, — zate, Id-ka, dam tu-di živ-ljenje, verjemite!“ — Potem je nadaljeval: — „Pustite me, no, Oskar! Le za zabavo sem streljal; saj se spodobi streljati na snubitvi-e! ne-li Idka?“

„Ne vem!“ In prezirljiv nasmeh okolu majhnih ustnic je svedočil, da je spoznala zvijačo, s katero sta jo namerjala ostrašiti in pridobiti.

„Čemu razburjati tuje ljudi! Kaj so drugim mari naše rane, naše skrivnosti! In še ti, Oskar! Mari ni bilo vse dogovorjeno? Kdo je toli nespameten?“

Belec se je stresel: zadnji poskus se je izjalovil. Torej vzame Ida rajši starikavega, denarnega vdovca kakor njega. Ona, tako lepa, tako odločna, resna, mirna in tako trdosrčna! Belec je videl v duhu minule čase, minulo srečo. Oskar je molčal in se najbrž jezil zastran neuspeha; Ida je pa čutila, da je popolnoma zmagala. Zato se je pošalila:

„Tudi ko bi si gospod poštar res prestrelil staro, neobčutno srce in poklonil meni novo, neomadeževano, ne bi ga marala, ker njegov jezik govori vedno drugače nego misli srce. Adieu!“

Pok!

„Jezus, Marija!“

Pok!

„Oh! O-o-o!“

Ljudje so se razleteli, ko se je pokazal ogenj, pa zopet zgrnili. Oskar je zgrabil Belcu roko še pred drugim strelom, katerega si je nameril sebi v srce. Izvivši mu orožje, je planil za sestro, o kateri je sodil, da se je samo onesvestila vsled strele, a videč, kako leži na obrazu, izpod leve rame pa vre kri, je zavpil:

„Ustrelil — ubil jo je, ubil!“

Ljudje so se gnetli okoli nje, le nekateri so se ozrli za morilcem, ki je pobegnil iz zmešnjave.

Ranjenko so prenesli v hišo. Gospodar je velel napreči ter naznanil dogodek bližnji orožniški postaji, poklical zdravnika in duhovnika.

Smrtno ranjeno Ido so spravili z Bogom, zdravnik je pa prišel prepozno. Proti jutru je umrla.

Dva dni pozneje so ujeli Belca v nekem gozdu blizu Zagorja. Vdova nekdanjega svetnika ni hotela priti gledat, ko so ga peljali v zapor, Železnik je pa gledal in Plohač tudi; le hčerk Mimice in Roze ni pustil blizu. In ko je pozneje izrekel Belec željo, da bi nekaj rad govoril s svakom, tudi ni prišel; le stražniki so pripovedovali, da ga je Belec grozno in vstrajno preklinjal in s tem hladil srce, ker se mu ni posrečilo maščevanje. — Kmalu potem je naznanil Oskar mami Lini na Štajersko, da bo dobivala za



Sidko nekoliko večji mesečni priboljšek, ker sta ga potrdila tudi Plohač in zagorski župnik, poleg tega pa obdrži Sidko ter ji pokaže o njeni polnoletnosti ostalino pokojne Ide.

Novica o povišanem prispevku je Lino razveselila; zaradi hčerine smrti je pa včasih — ko se ji je zazdelo — zaplakala in pristavila milo ječé: „Te nespametne ženske! zakaj ni marala biti gospa?“

## „Sam.“

(Crtica. — Spisala Zofija.)

(Konec.)

Ej, to je bilo življenje v trgu K. na Dolenskem! Vse se je pehalo sem in tje; ženske so postajale na pragih, moški pa so hodili okrog po trgu, našigali tiste tenko zvite viržinke, zraven pa ravno tako radovedno opazovali od kolodvora drdrajoče kočije, kakor njih zveste zakonske družice, ki so občudovale in kritikovale svetla ženska krila.

Marsikatera gospodinja je oni večer juho premalo osolila in marsikateri oče je godrnjal radi zasmojenega močnika in zažgane zabele.

Sicer pa tudi ni bilo nič čudnega vse to, saj je bil vendar ves K-ški trg po koncu. Topiči so pokali, raz hiše so vihrale zastave, in na glavni cesti je skoro vsakih deset korakov stal slavolok z velikimi napisi.

Sobota je bila; dopoldne že in še več z popoldanskim vlakom so prispeli v K. gospodje in društva, da se vdeležé drugi dan blagoslavljanja zastave K-škega pevskega društva „Glas“.

Predsednik društva, odvetnik dr. Zoré, in trški župan sta imela oni dan veliko posla z pozdravljanjem in sprejemanjem gostov in društvenih korporacij.

Kočija za kočijo se je podila sem od kolodvora v trg in ostajala pred velikim trškim hotelom, kjer je zopet čakalo nekaj udov domačega pevskega društva in stiskalo došlecem roke.

Tudi v Vrhničevi vili pred trgom je bilo živahno gibanje. Vrhnič je bil državni poslanec in z ozirom na to in na njegovo občo

priljubljenost so izbrali tržani njegovo soprogo, še lepo, prijazno gospo, za kumico pri blagoslavljanju nove zastave domačega pevskega društva.

Gospa je ravno pomerjala s pomočjo šivilje novo svileno obleko, ki si jo je omislila za to slavnost, ko se je začul peket konj in ropot kočije, ki je zavila na dvorišče.

„Moj Bog, so že tukaj, pa še gotova nisem“, vzdihnila je in zaklicala vstopivši hišni: „Pojdi, pojdi in reci gospodu, naj pelje gospodične v salon, saj pridem takoj.“

Hišna je pohitela po stopnicah in šepnila domačemu gospodu v uho, da „gospa še niso gotovi“, zraven pa radovedno škilila na došle gospodične.

Bile so Poljančeve iz Ljubljane, stričnice gospe Vrhničeve, ki jih je že večkrat vabila, naj jo obišejo in sedaj odločno zahtevala, da se vdeležé imenovane veselice.

Bile so lepe vse tri, in hišna je trdila prav, ko je pripovedovala kuharici, da takih deklet ni kmalu, kakor so te tri.

Lahno kakor srne so stopicale za domačinom, stricem Maksom, kakor so ga klicale, po širokih stopnicah gori v prvo nadstropje, kjer je bil salon in kjer je bila tudi zanje pripravljena soba.

„Kje pa je teta?“ vpraševala je Gusta, in ko je gospod Vrhnič s smehom odvrnil: „Toaletto pomerja, toaletto“, zbegnile so vse tri iz salona na drugi konec koridora, kjer se jim je zdelo, da so prej čule tetin glas skozi vrata.



Na mah so bile vse v sobi. Šivilji so iz osupnjenosti padle vse igle in zapenjače na tla, in teta je braneče stegnila roke, da ji te tri „hude ure“ ne povečajo umetnih gub in pentelj.

„No, le ne boj se, tetka“, smejala se je Gusta, „ničesa ti ne pokvarimo, samo jeden prst mi daj; za sedaj ti prizanesemo s poljubi in objemi!“

In Vrhničevka je oprezno položila prste v Gustino roko, katera jih je krepko stisnila, da je gospa slišno zastokala.

„Ta Gusta“, jezila se je Vida, „kaj ne, kako je hudobna! Lep vzgled bi morala dati nama z Vero, pa naju le pohujšuje s svojo porednostjo.“

„Saj ne bo take sile, ne“, pogovarjala je teta in nato so vse tri sestre v lepi složnosti pomagale šivilji urejati obleko svoje tete, ki je smehljaje poslušala navdušene vzklike svojih stričnic.

Seveda, ko je potem gospod Vrhnič pokukal skozi vrata in zagodrnjal, „če bo že jedenkrat konec pomerjanju“, odslovila je gospa kmalu šiviljo in potem so vsi sedeli v prostornem, s komodnim luksusom opravljenem salonu, ter si pravili novice.

In ko je povedala hišna, da jih v obednici čaka večerja, šli so s smehom in šalami tje.

Vida in Vera sta se obesili vsaka na jedno roko tetino, Gusta pa je ponosno stopala ob strani gospoda Vrhniča in se bahala:

„Jaz nisem in nečem biti brez kavalirja.“

Ko so se pa pokrepili in je hišni gospodar ravno po humoristični napitnici izpraznil kupico „starega“ za dobro-došlico, oglasili so se spodaj pod vilo krepki glasovi domačih pevcev, ki so napravili kumici podoknico.

Komaj so zadoneli prvi glasi, že so bili vsi na verandi. Hišni gospodar je seveda svojim stričnicam galantno odstopil prednji prostor, in tako so stale vse tri sestre krog tete in iskrečih očij poslušale krasno: „Bodi zdrava, domovina!“ in ljubko „Luna sije, kladvo bije“.

Bila je krasna noč. Raz nebesni obok so svetila krdela zvezd, luna se je počasi vzdigala izza vrhov in s svojim milobnim svitom obsevala okolico. Mehek veter je vil iz gozda in raznašal glasove pevcev daleč v tiho noč. Dokaj ljudstva se je nabralo krog vile in le-ti so z navdušenimi „živio“-klici burno odobravalji petje svojih trških pevcev in pozdravljali čislano in priljubljeno Vrhničovo gospo, ki se je zahvaljevala z verande.

In še jedenkrat so pevci povzdignili krepko in mogočno svoj glas, krepko se je razlegalo čez trg: „Milo zvezda je migljala in naš rod vodila je“ in burneje je bilo srce pevcem in poslušalcem, potem pa so utihnili zvoki, lampijončki so izginili za drevjem, in kmalu je zavladala nočna tihota nad trgom.

Gospa Vrhničeva in nje stričnice bi bile še sedele na verandi in srkale vase hladni nočni zrak, da jih ni gospod Vrhnič opozoril na počitek, češ, da bodo sicer imele v jutro zaspane obraze. Te so uvidele navedene razloge, in ne dolgo potem je objel sladki spanec prebivalce Vrhničeve vile.

\* \* \*

Jasno poletno jutro je vzdramilo prebivalce iz spanja. To je bilo živahno v K-škem trgu! Že zgodaj v jutro so se zbirali zadaj za cerkvijo domači fantje in nabijali topiče. Z ranim vlakom je prišlo še nekaj bližnjih sosedov, in ob devetih so že vsa zbrana društva v lepem redu z vihrajočimi zastavami korakala proti župni cerkvi. Trška dekleta so si sramežljivo popravljala robce, gladila črne svilene, s čipkami obrobljene predpasnike in stiskala lepo vezane molitvenike v roki.

Oj, toliko gospôde še ni bilo v trgu in takega petja še niso čuli tržani, kakor ono nedeljo, ko so se izkazovali mogočni glasi pevskih društev po prostrani župni cerkvi! Še postarne ženice oni dan kar niso mogle biti zbrane, da bi pravilno končale rožni venec. In kaj šele dekleta! Tem je kar migljalo pred očmi; mesto navadnih mašnih molitev so se jim vmešavale vse druge misli v glavo. Sedaj je kak živobojni slamnik, sedaj kak vitek pevec, sedaj zopet krilo kumice,



gospe Vrhničeve, ali umetna zlata vezenina na društvenih zastavah vlekla pozornost nase. In one tri gospodične tam v prvi klopi poleg Vrhničeve gospe, jej, kako se jim je podala bela obleka in tisti mali šopki v črnih, umetno spletenih laseh! Res ni bilo, ni bilo moči moliti; komaj je človek prebral par vrstic v molitveniku, pa so zapeli pevci in zunaj so zagrmeli topiči, da se je stresal zid.

In popoldne — oh da, kaj takega res še ne! Tam na velikem vrtu hotelirja Kremžarja je bilo vse polno miz in stolov; dalje doli na trati pa je velik lesen oder, pokrit s platnenimi plahtami, vabil z velikim uspehom mladi svet na ples. In ti godci — oj, ti so drugače znali zapiskati tiste poskočne polke in mazurke kakor stari trški harmonikar Lovranov Jernej. Kako so vihrala krila, kako so se vrstili pari, kako so se iskriale oči!

Tam pri gosposkih mizah je sedel starejši svet, tam se je penilo pivo v visokih, vitkih kupicah, bliščalo se rujno vince v izbrušenih kozarcih, in zdravice so se vrstile, govori govorili, vmes pa žvenkljali kozarci v vesele, odkritosrčne zdravice.

Sredi je sedela gospa Vrhničeva, središče in glavna oseba dneva. Poleg nje so se razvrstile nje stričnice in željno pogledovale tja na plesišče. Gusta si je seveda znala pomagati.

„Stric, sedaj je ‚Damenwahl‘: pojdi, jaz bi vendar rada videla, kako se pleše zunaj pod nebom v prosti božji naravi na takem-le improviziranem odru.“

No in šla sta z gospodom Vrhničem, ki se je še ravno tako elegantno in mladostno kretal, kakor pred petnajstimi leti, ko je zasnožil svojo sedanjo ženo.

S tem pa so tudi drugi dobivali pogum ter se bližali varovankam Vrhničeve gospe, ki je rada dovolila, da se „otroci“ malo poveselijo.

Ravno se je bližal dr. Branko Klepec, mladi odvetniški koncipijent pri dr. Zoretu. Poklonil se je Vrhničevi gospej in zaprosil, da naj ga predstavi gospicam iz Ljubljane.

„Zakaj ne, — sicer sem pa huda na vas; šele sedaj ste prišli! Vero in Vido so mi že

vnovič odpeljali na plesišče, samo Gusta se še oddahuje od hitre polke“, odgovorila je šaljivo gospa ter ga predstavila Gusti.

„Gospod dr. Branko Klepec, gospodična Gusta Poljančeva.“

Poklonil se ji je kakor v najelegantnejšem salonu in za hip uprl svoje oči v njen obraz. Ona se je nasmehnila, podala mu roko, pogledala ga, a v istem hipu močno zarudela. Lahna drhtavica ji je za hip spreletela život, a takoj se je ohrabrila, zasmejala se zvonko in šepnila pol v zadregi: „Sam!“

Osupnil je, zasmejal se še on in odgovoril:

„Da, gospodična, oni ‚Sam‘ sem, kateremu ste včasih tako nagajali na glavnem trgu v Ljubljani. Čudo, da ste me spoznali; pravijo, da sem se jako izpremenil.“

In ko je ona molčala, pristavil je, z občudovanjem mereč njeno vitko postavo:

„Jaz vas skoro ne bi bil spoznal, tako krasni ste postali v teh petih letih, odkar me je usoda odnesla iz bele Ljubljane.“

Ko ga je pa ona zavrnila: „Oh, gospod doktor, ne laskajte se!“ pogledal ji je v oči in dejal:

„Ne bojte se, gospodična, nimam te navade. — Sicer pa trdno upam, da mi kot staremu znancu ne odrečete, če vas poprosim za valček, katerega so naši godci ravno pričeli.“

Ponudil je roko in ona je položila svojo levico na njo.

Teta je gledala za njima, čuden se ji je zdel ta prizor, a oči so ji z veseljem počivale na lepi, mladi dvojici.

— — — — —  
In kaj bi človek še dosti pripovedoval! Oni večer sta tičala Gusta in dr. Klepec vedno skupaj, in gospa Vrhničeva, ki je zapazila to, je v svoji nagnjenosti do kovanja srečnih zarok povabila mladega koncipijenta, naj vendar kdaj obišče njo in nje stričnice, da jim ne bo dolgčas po Ljubljani. Obljubil je seveda, da pride, in skoro ni minul dan, da se ne bi bil zglasil v Vrhničevi vili.



Nekdaj pa po naključju ni bilo ne gospe, niti Vere in Vide doma. Odpeljale so se v sosednjo vas k tamošnjemu gospodu župniku na obisk. Gusta ni šla z njimi; izgovorila se je, da jo nekam glava boli, in one jo niso silile s seboj. Vzela je knjigo in pletenje in odšla na vrt. Pa ni se ji ljubilo ni brati ni pletiti. Neka sanjavost se je lotila, naslonila je roko na malo okroglo mizo, podprla glavo in zamišljeno zrla v pesek pred-se.

Kdo še ni sanjaril poletnega dne v prijetnem hladu košatih dreves! Kako prijetno je, ko neka dobrodejna trudnost objema telo, ko duh v pol-snu ustvarja čarnobojne podobe, ko se šum drevja, žvrgolenje tic in daljnji odmevi človeških glasov spajajo v tajen šepet, ki ugaja ušesu in miri naše živce! — Oh, kako je to prijetno, ko se neka lenoba vliva po udih, ko se nam prsi širijo v enakomernih, globokih dihih!

Pesek je zaškripal. Gusta se je zganila, povzdignila glavo in lice ji je zarudelo liki temnorudečim listom vrtnice, ki je duhtela ob ozki stezi, po kateri je prihajal naglih korakov dr. Branko Klepec.

„Klanjam se, gospica! — Bil sem v vili, pa se mi je reklo, da vas najdem tu na vrtu.“

„Da, teta in sestri so odšle v Črniho“, dejala je Gusta v zadregi in mu ponudila mal vrtni stolec poleg sebe.

Vsedel se je. Izpočetka ni nobeden vedel prav začeti govora. Povedala sta si par šablonskih fraz in zatem je zopet nastal molk.

Naposled se je vendar Branko ojunčil ter jel spominjati na ona srečavanja pred petimi leti v Ljubljani.

Zatrjeval je, da mu je tisto nagajanje jako dobro delo, da se je jako rad spominjal na one v nedolžni porednosti iskrece se oči.

„In veste, gospodična“, je pripovedoval, „vi ste čisto uganili mojo usodo. Ne bi bili mogli bolje označiti mojega stanja, ko z imenom ‚Sam‘. — Jaz sem bil res sam — sam brez roditeljev, brez sorodnikov. Tedaj v Ljubljani sem pisaril v neki advokatski pisarni in v prostih urah študiral jus. Še

sedaj se čudim, kako sem imel tedaj toliko poguma, brez vseh pomočkov iti na Dunaj, in hvaležen sem Bogu, da sem iz vseh vrtincev in nezdod tako srečno izplaval na suho.“

Molčal je in ona je povabila oči. Tako, tako ji je bilo srce in tako se ji je smilil ta ubogi, čudni „Sam“.

A ni imel ostati „sam“. Saj sta tukaj že bili dve srci drugo za drugo, in kako bi bilo mogoče, da bi si tega ne bili povedali!

Lepi trenutki, polni sreče. Stopinje so se začule. Iznenajena sta se ozrla.

„A tako te je bolela glava, ti poredna Gusta ti!“ pretila je Vrhničeva gospa Gusti.

„In vi, gospod doktor, aj, aj, kdo bi se bil nadejal, da znate tako zadeti pravi čas!“

No, teta se je hitro potolažila. Še prav materinsko je gladila Gusti vroča lica, ko se ji je le-ta ovila krog vratú.

Sestri sta se izpočetka malo začudili hitri Gustini zaroki, a naposled sta tudi oni sramežljivo dali roko bodočemu svaku.

Na pošti se je še isti dan oddala brzojavka:

Gospa Poljančeva,  
Ljubljana.

Tvoja Gusta se je danes zaročila. Odgovornost prevzamem jaz. — Pridi takoj!

Tvoja sestra  
Olga Vrhnič.

In že drugi dan popoldne so čakale vse tri sestre s teto mame, ki je tudi prišla z vlakom.

In zvečer je bila velika pojedina v Vrhničevi vili. Gospod Vrhnič je celó ukazal iz kleti prinesiti par buteljč šampanjca, ki se je penil potem v kupah v proslavo zaroke Poljančeve Guste z dr. Brankom.

Krog desetih so peli trški pevci podoknico mladima zaročencema. Gusta se je srečna nasmihala na vse strani sedaj stricu Maksu, sedaj mami, sedaj teti, največkrat pa svojemu Branku.

„Me boš res hotela za moža“, nagajal ji je, „mene, plavolasega fanta, brez efektnih,



pol metra dolgih brk, s cvikerjem in ozkimi pleči?“

„Oh, pusti me, — kaj mi mora res vse nagajati!“

„O, saj mi je povedala Vida, da si vedno sanjarila le o črnolasem žarnookem mladeniču,

bronaste polti, velikih brk in herkulske postave. — Povej, povej, Gusta, ali me res maraš?“

„Ti porednež“, smejala se je vsa srečna in mu zrla v oči, „maram te, maram; vzamem te pa samo zato, da ne boš — sam!“

## Na stare dni.

(Krajinska slika. — Spisal A. Zdénčan.)

Ne vem, kaj ga je prav za prav premo-tilo, a resnica je, da je hotel Kveder v svojem petinšestdesetem letu na vsak način iznova županiti. Ali ga je do tega odločilnega koraka dovedla njegova častihlepnost, da bi vsaj umrl pod lepo donečim naslovom: „gospod župan“, ali pa njegovo bogastvo, o tem ne poročajo občinski viri vsi jednako. Kar pa poročajo soglasno, zapišem tukaj, da otmem pozabnosti kos domače zgodovine.

V občini Suhi Dragi so bile županske volitve pravilno razpisane. Pri dosedanem županu Zavrlu je ležal volilni imenik, in ljudje so se živahno pripravljali na domačo borbo. A ta borba ni bila v draški občini nikoli prav huda. Saj so imeli že od nekdanj navado, da so izvolili za župana prvega bogatina, ki je imel največ cvenka in največ dolžnikov. In Dražani so bili v tem jedini, da ne kaže opuščati te častitljive stare navade.

Tudi Kveder je bil o tem prepričan in je rad slišal, da so občinske volitve razpisane. Bil je od nekdanj občinski svetovalec in trikrat zaporedoma tudi župan. V dobi tretjega njegovega županovanja so se pa razmere izpremenile v toliko, da je šlo njegovo premoženje rakovo pot, Zavrlovo je pa čudovito rastlo; in dolžniki so se prvemu krčili, drugemu množili. In po starodavnih pravilih je torej prišlo, kar je moralo priti: Zavrl je zažupanil in vladal draško občino dolgih petnajst let.

Modri možjé velé, da slabo gospodarita v kmetih kmetiški gospod in gosposki župan.

O resničnosti tega se je že marsikdo prepričal, ali se pa morda še bo. Zavrl je uvidel, da slabo gospodari, odkar ima pod svojo streho občinski pečat. Seve, sedaj je treba iti v trg, sedaj zopet kupiti koleselj, da se vozi primerno svojemu stanu; tudi umazan ne sme biti, če pride v kako družbo: to vse pa rani globoko gospodarske dohodke. Zato so se Zavrlovi dolžniki manjšali, Kvedrovi pa množili, kakor kamenje v Suhi Dragi. Ko je prišel čas volitve, je s strahom zapazil, da je odzvonilo njegovemu županovanju, če bodo Dražani še tako starokopitni. Izgubil je vse zaupanje pri svojih občanih. Dražani — tako trdé viri — zato izvolijo prvega bogatina za župana, da bi jim ne bilo treba dajati preveč občinskih doklad. A pri tem županu so doklade stanovitno rastle in to so mu hudo zamerili iz večine ubožni Dražani. Poleg tega se je Zavrl tudi precéj prevzetno baharil in pretrdo ukazoval občinsko tlako. Dražani so pa poleg drugih dobrih lastnostij tudi jako mehkega srca in rahločutni, ki se držé nauka o enakosti in se zavedajo svojih volilnih pravic. Nikakor ne pusté, da bi jih kdo preziral. Vse to je pripomoglo, da je Zavrl s strahom uvidel, da „on več županil ne bo“. Ta bridka zavest ga je tako prevzela, da se je zarotil županstvo odložiti.

Čimbolj je tonila zvezda slave Zavrlu, tembolj je žarela Kvedru. Rastlo mu je posestvo, množila se je živina in večalo se mu je število dolžnikov. Torej je bila javna



tajnost v draški občini, da bo Kveder župan. Pri tej novici je Kvedra prijela taka slast, da je pozabil, kako se je rotil pred petnajstimi leti na podoben način kot sedaj Zavrl. Seveda, časi se izpreminjajo, misli, denar in župani pa tudi.

Tako je bilo višje-politično stanje draške občine nekaj dnij pred volitvijo.

\* \* \*

Teden dnij pred občinskimi volitvami sta sedela po večerji pri mizi Kveder in njegova zgovornejša polovica, šestdesetletna Kvederna. Kveder je risal z žličnim koncem po mizi neumetelne poteze, v glavi pa so mu rojile različne misli, kako bi povedal svoji gospodujoči ženi, da namerja postati župan. Dolgo je vladal molk v sobi. Naposled se ojunaci Kveder, potegne z žlico dolgo črto po mizi in reče važno:

„Veš kaj, stara, kaj praviš ti na to, če bi bil jaz župan?“

Počasi in težko je izgovoril te besede. Prav oddahnil se je in nepremično gledal v njo, da bi v nje potezah bral učinek svojih besedij. Ni mu bilo treba dolgo čakati.

„Za božji čas, tebi se meša!“ vzklikne stara, a še vedno živahna Kvederna. Sklenila je roki in pogledala v nebo, kot bi od onod prosila pomoči svojemu možu.

Zatem se je usula ploha očitanja na glavo prihodnjega župana, česar ne maram in tudi ne smem ponavljati. Kveder je bil menda takih neviht že navajen, ker se ni zganil, niti obraza izpremenil ob prekrasnih naslovih, s katerimi ga je častila Kvederna. Molčal je torej, dokler ni končala. Vedel je, kako ima ravnati ob takih prilikah, da zmaga s svojo nakano in pridobi ženo zase. In ravno to pot jo je bolj potreboval kot kdaj prej, ker ona je bila zgovorna in kot nalašč pripravna za agitacijo. Najprej ji mora izpodbiti vse ugovore, s katerimi ga je obsula in nazadnje jo mora pohvaliti, pa bo dobro. Za hvalisanje je bila žena volk, kakor so izvečine vse Evine hčerke.

„Praviš“, začne počasi njene ugovore reševati, „da ti bom posestvo snedel. Le nikar

se ne boj; dva grunta imava! Dovolj ga boš imela še ti grizti.“

Čudno, da Kvederne ni spekla beseda: „grizti“, ker brezzoba ženica ni imela s čim grizti, a o tej svoji napaki ni rada slišala.

„Tajnika sem moral res prej plačevati, ko sem bil prvič župan, ker so po kancelijah ti škrici po nemško pisanja sestavljali: a sedaj smo zmagali mi Slovenci, in sedaj bo druga. Vsaj imam pa tudi fanta v osmi šoli, po kaj sem ga neki zakladal toliko let po šolah? On mi bo pisal, česar sam ne bom znal, da bodo imeli kar veselje po kancelijah. Sicer pa ‚trèsk ženski‘ (to je bil stalni nežni naslov za svojo družico), to pomisli, kako se boš nosila kot gospa in mati županja!“

Malo se je namuzala na te laskave besede, a rekla ni ničesar. V duhu pa so ji vstajali prijetni prizori iz prejšnjih let, ko so jo res tako odlikovali celó trški gospodje. In Kvederna je bila tudi ničemerna še v svojem šestdesetem letu.

Velikokrat je človek nasproten kaki reči na prvi mah. A po kratkem dokazovanju se tako zavzame za tisto stvar, da je potlej njen najtrdnejši pristaš. Tako je bilo tudi s Kvederno. Še tisti večer sta preštela vse odbornike, ki bodo zmagali pri prihodnjih volitvah, in njih razmerje do Kvedrove hiše. Sosedu Špunteku je botra; on je gotov. Rekar je dolžan, temu se samo veli, sicer naj plača, česar bi sedaj na leto nikakor ne mogel. Opaldarju smo sorodniki in s Kepcem prvi prijatelji.

Tako sta naštelata toliko njima udanih odbornikov, da je bila na njuni strani izdatna večina. Da pa je bila stvar gotovejša, je poskrbela Kvederna na razne načine. Še jedenkrat je preštela drugo jutro odbornike, potem pa je vzela lonček masla in dve klobasi in je vse skrila pod predpasnik. Napotila se je s tem darom k sosedi. Sicer še niso popolnoma emancipirane draške ženske, vendar imajo veliko oblast na svoje ‚starce‘, kakor jih ljubeznivo nazivljejo. Kdor hoče kaj doseči pri moških, začeti mora pri ženah.

Po ovinkih je povedala Kvederna sosedi, česa želi. Soseda je bila seveda takoj pri



volji. V zahvalo je dobila lonček masla, obe klobasi in obljubo, da lahko že popoldne pride po voli za oranje.

Ravno tako srečno se ji je izteklo pri ostalih sosedah, katerih možje uživajo odborniško čast. In predno je zatonil teden v večnost, bila so tla pripravna in plodovita za Kvedrovo stolico. Kveder sam se je držal modro, kot bi mu bilo popolnoma neznan, kaj se plete med občani; sicer pa je njegova zgovornejša polovica storila dovolj.

\* \* \*

Po nekaj tednih je bilo v Suhi Dragi zopet vse mirno. Zvršile so se srečno občinske in županske volitve. Odborniki so prodrli isti, katere sta naštel, oni večer Kveder in Kvederna. No — župan je postal srečno Kveder. O volitvi sami nimam posebnega povedati. V Zavrlovi hiši so se zbrali odborniki in njih nepotrebne ženice, prav za prav odbornice. Ker pa v Dragi še ni demokratične države, zato tudi še nimajo žene volilnih glasov, pač pa imajo kot povsod še drugačne glasove, ki so hujši od vseh volilnih. Tudi danes so se zbrale, če bi bilo treba iti za Kvedra v boj.

A ni bilo treba. Zavrl si je bil svest poraza, zato se je delal, da rad dá raz ramena to neznosno župansko breme. Poslovil se je v prisrčnem govoru od občinskega pečata, poudarjal, kako je bil skrben za občino in sklenil svoj govor s prošnjo, naj dajo odborniki svoje glasove Kvedru, ker sam nima več časa za županstvo. Kako zvito jo je naredil vrli Zavrl!

Zatem se je pa godila volitev. Zavrl je dobil dva glasa: jednega od brata, drugega od svojega dolžnika; vse druge pa novi župan Kveder. Ženske niso imele to pot nič dela, a mnogo zaslug.

Prinesli so po dolgih petnajstih letih zopet županske insignije v Kvedrovo hišo. Žal, da teh insignij ni mnogo. Dobil je toliko proslavljeni občinski pečat, nekaj zaprašenih aktov, ki naj bi bili občinski arhiv, in debelo knjigo živinskih potnih listov. Ta knjiga je za Drago največje važnosti, ker po ži-

vinske „pôse“ so Dražani najrajše hodili; a važna je tudi za Kvedra, ker s tem si je največ prislužil. Dražani so že od nekdanj glasoviti sejmarji za hrvaške buše in buške konje.

Ker Dražani še niso tako moderno napredni kot njih trški sosedje, niso šli po volitvi v gostilno slavit zmage, ampak na polje orat in sejat. Kvedru ni bilo treba plačevati jim pijače, a obljubil jim je, da bo občinske naklade znižal, ker so mu izkazali zaupanje.

Mirno so tekli meseci Dražanom. Za župana se drugače niso mnogo zmenili razven ob nedeljah po maši, ko jim je na trgu klical razne razglase in tlake. Takrat so ga pa kleli ali slavili, kakor je ravno razglas in njega vsebina nanesla. Obiskavali so ga tudi dan pred vsakim sejmom, da jim je izdelaval živinske „pôse“; drugače so mu dali mir.

Zavrl je prebolel v delu in kupčijskih skrbeh županski poraz. Začelo se mu je množiti bogastvo na vseh straneh. Vedel je za gotovo, da bo zopet župan, kadar dobi premoč v dolžnikov številu nad Kvedrom.

Pri Kvedru pa tudi ni bilo vse tako lepo in prijetno, kot si je domišljjal prej. Moral si je omisliti nov koleselj, kupil si je iskrega konja in novo drago obleko, in „gospa“ županja se je oblekla v črno svilo. Moral je večkrat v trg, tam so bili običajno on in trški ljudje žejni; plačati je moral navadno le „gospod draški župan“. Doma mu je pa delo zaostajalo in beli cvenk se je tajal kakor beli sneg ob solnčnih žarkih. A vse to še ni bilo najhujše.

Prej se je Kveder jezil na škrice, ki so mu po nemško dopisovali; sedaj so mu prihajale vloge po slovensko, a se je ravno tako jezil nad to „novoslovenšno“, katere nobeden kmet ne razume. Poslal je vso to navlako z obilico praznega papirja učenemu sinu v Ljubljano, a mladi Kveder v osmi šoli je poslal vso kopo nazaj s ponižno izpovedjo, da ne zna tega narediti. Grozno se je moral ponižati mladi Kveder, da je izustil tako izpoved, ker sicer je napredni sin znal vse, česar si je na svetu človek pozelel.



Sivolasi Kveder je pa klel doma, ko mu je došla kopa nazaj. Jezil se je nad ljubljanskimi šolami, ki so mu že tri tisoč požrle, pa je njegov sin še tako neveden. O ko bi vedel Kveder, da sin zato ne more in ne zna pisati, ker ne mara zanemarjati gostilniških obiskov, bil bi še huje klel! Tako mu pa drugega ni preostajalo, kot da je v službo vzel slovečega 'cesarja' Čelesnika, ki mu je zvesto tajnikoval, a še bolj zvesto pil Kvedrovo starino. Tako so se torej vsi Kvedrovi jezili: stari Kveder, ker ne zna sam reševati 'novosloven'snih' ulog, njegov tajnik, ker je bil večkrat žejen, stara Kvederna, ker je neče nihče nazivljati 'gospo', kakor si je prej želela. Najbolj sta se pa bila mladi Kveder v Ljubljani, ker mu stari ni dovolj pošiljal za razne potrebe, in gospodarstvo doma, ki je šlo rakovo pot.

Potemtakem so se vsi jezili, dokler ni smrt rešila Kvedra jeze in županske časti. To se je pa zgodilo tako.

Kveder je šel s konjem v trg. Tam je zopet 'gospod draški župan' dobro pil in plačeval; po poti proti domu se mu je splašil konj in ga povozil, da je zbolel za smrt.

Ko je listje rumenelo in padalo raz drevje, je umrl draški župan. Ljudje niso mnogo žalovali za njim, ker je tirjal od dolžnikov velike obresti. Najbolj resnično je žaloval za njim tajnik Čelesnik, kateremu se je odslej zaprla Kvedrova klet in njena vsebina; najmanj pa je menda za njim jokala mladi Kveder, ker je bil stari zanj prestrog in mu ni dajal dovolj drobiža.

Za občino Suho Drago je bila Kvedrova smrt brez zlih posledic. Še tisto jesen je iznova zasel županski stolec Zavrl, in vsi odborniki so ga volili; on sam pa je na vse rotenje in govorjenje pozabil, da nima časa.

Zavrl pa še sedaj župani, in zgodovina draške občine se snuje dalje.

\* \* \*

Tako slove list o zgodovini Kvedrovega županovanja. Kot nepristranski opazovalec sem vse natanko povedal o Kvedru, da lahko porabi ta kos oni, ki bo pisal draško zgodovino. Ako je pa nihče ne bo pisal, naj ostali svet iz tega lista zve, da napredujejo Dražani z orjaškimi koraki.

## Biserji.

40.

Kdor radost vso, ves strah zameče,  
On z mečem sebi glavo seče.

41.

Če ljuba ti je snaga,  
Sam spravi gnoj od praga.

42.

Ljubosumnje je bolešt,  
Ki razjeda dvojno vest.

43.

Pes najprej si kost oblizne,  
Da jo potlej bolj ugrizne.

44.

Kadar imaš več hvalivcev,  
Imaš dosti obrekljivcev.

45.

Ne prisojaj mu modrosti  
Vselej, če čenča kdo dosti.

46.

Boljši je v miru v oblicah krompir,  
Kakor pečenka tam, kjer je prepir.

47.

Kdor očita drugim grehe,  
On trga slamo z lastne strehe.

Anton Hribar.



## Fra Angelico.

(Spisal profesor *dr. Anton Medved.*)

(Konec.)

Angelico je naslikal v katedrali v Orvietu sledeče umotvore: 1. Jezusa, ki prihaja obdan od 35 angelov, na oblakih nebá, k vesoljni sodbi. Krasna je ta slika, njen utisek v srcu vsakega gledalca je mogočen, nepopisen. Ko je orvietsko ljudstvo prvič videlo to sliko, plakalo je, pripoveduje zgodovinar Bartoli, kakor da bi je strašil grozen potres. Tako je bilo vse ganjeno. 2. je Angelico naslikal Marijo sredi apostolov in štirih cerkvenih učenikov. Pravijo, da je to najlepša slika, karkoli jih je v Orvietu dovršil. Je pač lahko verjetno, saj vemo, kakšen nedosegljiv umetnik je Angelico, kadar slika svoj nebeški vzor, Mater Božjo. Ker smo ga v tem oziru že dovolj opazovali in občudovali, bila bi sedaj vsaka beseda odveč. 3. „Častiti zbor starozakonskih prerokov.“ Tudi to je velekrasno delo. Posamezne osebe so nadnaravne velikosti. Vsa slika je dolga 10 metrov. Trikotna je, ker je naslikana na stropu gotične cerkve. Preroki sedé, zamišljeni v svoja prerokovanja. Vedeti je treba, da je vrhunec umetnosti v večji skupini v gibanju, kretanju različnih oseb. Tukaj pa gibanja ni. Osebe samo mirno sedé. Med njimi ustvariti umetniški uspeh je jako težavno. Angelico je vporabil vso svojo domišljijo, da bi izraz na licu vsakega preroka kolikor moči izvorno narisal, ter tem potem dosegel oni umetniški uspeh. In to se mu je kaj dobro posrečilo. Le pogled preroke po vrsti, vsi so zamišljeni, a vendar je izraz na njihovem licu tako različen, da si niti dva nista podobna, bodisi po svojem obrazu, bodisi po mislih, ki se jim berejo na licu. Zraven je na sliki občudovanja vredna mnogoličnost gledé na starost posameznih prerokov; videti je osivel starček poleg krepostnega moža, upali obraz, ki že smrti pričakuje, poleg cvetočega, življenja polnega

lica. V tem tiči velika umetnost te slike. Krasen je tudi trikotni obrobek, ki diči ves umotvor kakor lep in bogat okvir. Strokovnjaki pravijo, da spada ta slika med najlepša dela klasične dobe. 4. je brat Ivan naslikal dolgo vrsto angelov, ki nosijo različna orodja, znana iz trpljenja Gospodovega. Kako velik je Angelico v svojih angelih, že vemo; tudi tukaj je pokazal v tem oziru veliko spretnost in umetniško silo.

Ivanove slike se v Orvietu niso dobro ohranile. Zid je bil še prevlažen, barve so se radi tega prepočasi osušile, pozneje pa so hitro obledele. V 17. veku so morali vse zopet preslikati, dandanes so torej orvieške slike le deloma Ivanovi umotvori: načrt, prvoten obris je njegov, a barve so drugih umetnikov.

Kljub temu pa umetniki jako slavé ta dela. Umetnik, ki pride v Rim, tešit svoje hrepenenje na nesmrtnih delih, obišče tudi Orvieto, da se uči ob izbornih slikah prekrasne cerkve.

Orvieška cerkev je ob jednom imenitna romarska cerkev, katero obiskujejo vsako leto mnogi tisoči pobožnega vernega ljudstva. Ivanova Marija je znana kot čudodelna podoba Matere Božje.

Začetkom meseca vinotoka se je Fra Angelico vrnil v Rim. V Orvieto ni šel več nazaj. Sicer še ni dovršil vsega dela, katero so od njega verni prebivalci pričakovali, vendar je ustavil v Orvietu svoje podjetje. Zakaj tako rano? Ni mogel več slikati. Starost je slabila njegove moči, gasila je plamen njegove prej toli vnete delavnosti. Oči so ga zapuščale, desnica je odrvenela, njegov čopič je izgubil prejšnjo spretnost.

Angelico je onemogel. Pobožen, tih in ponižen je bil vedno; a ko je čutil, da bo treba kmalu stopiti pred večnega Sodnika, bil je še



resnejši; ogibal se je skrbno svetnega šuma in iskal zavetja v samostanski tihoti. V njej je našel svoj raj, izkusil je, kako resnične so besede sv. Bernarda:

O beata solitudo,  
O sola beatitudo!

Leta 1454. je slikal svoj zadnji umotvor, „Vstajenje Gospodovo“, ki se sedaj nahaja v veliki in bogati slikarski zbirki v Torinu. Delo je lepo, povsem vredno svojega mojstra, le barve so nekoliko preblede. Kakor je Rafael s svojo zadnjo sliko, s „Izpreme-



Slikal Fra Angelico.

Zbor prerokov. (V Orvietu.)

njenjem Kristusovim“ izrazil željo in nado svojo, da hrepeni biti izpremenjen v večnosti, tako je tudi brat Ivan s svojim Vstajenjem zaznamoval svoje bodoče vstajenje iz groba umrljivosti, svoj prihod iz doline solz v presrečni raj neminljive radosti.

Dokončavši to sliko je odložil svoj slavni čopič za vselej. Obolel je, a na čem, ni znano. Sploh je sklep njegovega življenja zavrit v

popolno temoto. Tako je on hotel. Svoje sobrate je prosil, naj nikomur ne povedó, kako se mu godi; bal se je namreč v svoji izredni skromnosti, da bi ljudje za njim popraševali. Želel je celó, naj njegove smrti nikomur takoj ne naznanijo, temveč naj ga na tihem pokopljejo ter šele nekaj dnij po pogrebu v cerkvi oznanijo, da je brat Ivan umrl ter se priporoča v pobožno in obilno molitev.



Tako se je tudi zgodilo.

Pomladi — dneva zgodovina ne pové —  
l. 1455. je umrl Angelico. Pokopali so



Slikal Fra Angelico.

Angel z bobenčkom. (V galeriji  
v Florenciji.)

ga v cerkvi, poleg katere je v Rimu vedno,  
vseh 10 let, stanoval, katero je tudi okrasil  
s plodovi svoje umetnosti; pravijo ji Santa

Maria sopra Minerva, Marijina cerkev, sezi-  
dana na razvalinah nekdanjega svetišča bo-  
ginje Minerve, od tod njeno ime. Krasna  
je, najlepša v gotskem zlogu v Rimu. (Naša  
podoba na str. 408. kaže njeno notranjščino.)  
Blizu velikega oltarja, pod katerim počiva  
truplo učene in čudodelne dominikanke, svete  
Katarine Sijenske, je grob brata Ivana.  
Tukaj počiva veliki umetnik.

Okrog po cerkvi je mnogo grobov slavnih  
mož, katerih imena so z zlatimi črkami za-  
pisana v svetovni zgodovini, posebej še v  
povestnici lepih umetnostij. Poleg Ivana le-  
žita oba velika, nedosežna Mecena lepih  
umetnostij, papeža Leon X. in Klement VII.  
iz preslavne medicejske rodovine; blizu sta  
Urban VII. in Benedikt XIII.; nadalje ognje-  
viti govornik Janez Turrecremata in „čudež  
učenosti“, Viljem Durandus.

Med njimi torej uživa v smrtnem snu  
mirni pokoj blaženi Angelico, angelski  
Ivan. A duh njegov radostí se brezdvomno  
v sinjih visočinah, katerih odsev se nam  
tako dražestno zrcali iz mnogih njegovih  
slik. Vsaj so mu že sovrstniki vsi pridejali  
priimek „beato“, blaženi! Da, da:

Telo ti sladko spalo bo  
Globoko pod zemljó,  
A duh visoko vrh zvezdâ  
Z duhovi rajskimi ti biva;  
V objetju večnega Boga,  
Tam blaženstvo neskončno vživa,  
Visoko vrh zvezdâ . . .

Šele čez več tednov po njegovi smrti je  
Rim zvedel, koga je izgubil. Žalost je bila  
splošna. Papež Nikolaj sam je ves potrj za-  
jokal, ko je zvedel, da je njegov najdražji  
ljubljenec umrl. Zaukazal je, da se mu po-  
stavi dostojen spominik v cerkvi S. Maria  
sopra Minerva. Na levi strani, v zadnji steber,  
poleg velikih vrat je vzidan spominik iz ble-  
stečega marmora. V dominikanski obleki je  
izklesan kot mrlič Fra Angelico; gotovo  
je to delo kakega kiparja, ki je Ivana  
dobro poznal. To je jedina podoba, ki se je  
od brata Ivana ohranila do današnjih dnij.  
On je bil preskromen, da bi bil svojo sliko  
zapustil potomcem. Na spominiku je sledeči,  
zeló preprosti napis: „Hic iacet vene-



(rabi)lis pictor Fr(ater) Io(annes) de Flo(rentia) ordi(nis) praedicatorum 14LV.“ (Tukaj počiva častitljivi brat Ivan iz Florencije, reda dominikanskega 1455).

Pod njim pa stojita dva distiha; poroča se, da sta iz izbornega peresa velikega papeža Nikolaja V. Sloveta:

Non mihi sit laudi, quod eram velut alter Apelles,  
Sed quod lucra tuis omnia, Christe, dabam,  
Altera nam terris opera extant, altera coelo.  
Urbs me Joannem flos tulit Etruriae.

Ali v metrični prestavi:

V čast se meni ne šteje, da bil sem drugi Apeles,  
Temveč, da vse sem moči Kristu samó daroval.  
Druge zasluge zemlja zahteva in druge nebesa.  
Meni Ivanu je dom roža etrurijskih mest.

Neizmerno lepši in dragocenejši kakor le-ta, je pa spominik, katerega si je Angelico sam postavil z nesmrtnimi umotvori. V zlati knjigi lepih umetnostij se neizbrisljivo blesti njegovo slavno ime.

Sodba o bratu Ivanu in ocena njegovih del je jednoglasna, polna priznanja in laskave slave. Izraziti se dá v sledečih besedah: Angelico zavzema na obširnem polju lepih umetnostij posebno častno mesto.

On je prvi veliki umetnik v novodobnem zmislu. Umetnost se je v novejšem času, posebno v 16. stoletju povzdignila na vrhunec popolne dovršenosti. Angelico je vodnik in vzor na slavnem potu. Vsi poznejši velikani so se od njega učili, posnemovaje njegova odlična dela. Rafael je opetovano sam priznal, da je Angelico njegov učitelj; a tudi brez teh besedij bo Ivanov izdatni vpliv na Rafaela vsakdo takoj spoznal, ki natančneje opazuje njegove slike. Istotako Michelangela brez brata Ivana ne bi bilo, njegovo sikstinsko kapelo obseva jasen žar Ivanovih slik.

Angelico je bil čudno marljiv; delal je neumorno. Njemu so bile neomahljivo načelo pesnikove besede:

Življenje ti bodi delaven dan  
Od zore do mraka rosán in potán!

Radi tega je število njegovih slik silno veliko. Skoraj neverjetno je, da je menih, ki dolžnostij svojega poklica ni nikdar zanemarjal, ustvaril toliko dovršenih del. Kako urno je slikal, kažejo najjasneje njegove slike

v Orvietu. Štirje veliki, zelo obsežni umotvori so, a dogotovil jih je v treh mesecih! Po Vasarijevem mnenju bi za-nje navaden umetnik potreboval najmanj dve leti. In vendar na njih ni nič površnega, lahkomiselnega, pretiranega. Vse je z najvestnejšo skrbjo dovršeno.

Angelico je sploh ravno v malih neznatnih potezah, katere drugi navadno zanemarjajo, največji mojster. Zato slike njegove tako uga-jajo; glej jih od blizu ali od daleč, povsod so krasne.

Glavna moč Ivanovih del pa je misel, ideja, ki ga je vodila. Njegov čisti, neomadeževani značaj, lepota in nedolžnost njegove duše, je razlita po vseh umotvorih. Kakor izrazi pesnik svojo notranjščino v vidnih pesmih, tako jo razodeva tudi umetnik na svojih umotvorih; njegova dela so zrcalo njegovega srca.

Angelico je bil vzvišen v svojih idejah. Njegova domišljija se je vspenjala proti nebesom. Od zemlje, od narave je porabil le to, kar je npravstveno lepo in blago, kar nosi znak nadnaravne lepote. In to je prav, tako bi moralo povsod biti. Saj umetnost uprizarja lepoto, ne samo narave, ki utegne biti tudi nelepa ter potem žali naše najblažje čute.

Treba si je zapomniti to najvišje načelo prave umetnosti za vsako njeno stroko.

Lepota pa izvira od svojega večnega vzora, ki je — Bog. Zato umetnost ni nikdar prava, ako se kakorkoli pregreši proti Bogu, ali če človeka od njega odvrča.

Kako vestno se je Angelico po tem načelu ravnal! Nihče ne tako, kakor on.

Duhoviti Anglež Crowe je popisal ves navdušen svoje umetniško potovanje po vaticanskih zbirkah. Občudoval je Rafaela, strmel je nad Michelangelom v sikstinski kapeli, poleg katere je kapelica sv. Lavrencija s slikami brata Ivana. Med drugim lepo pravi: „Mnogokrat sem si ogledal Rafaela in Michelangela, nedosežna prvaka lepih umetnostij. Vsak obisk v Vatikanu je moje občudovanje povečal, posebno, ako me je g. profesor in papežev dvorni slikar Fr. Zajc spremljal ter mi razlagal njund čudno lepoto. Nekega



dné nas je bil mnogo povabil; sami smo bili; ni bilo niti sitnih Amerikancev, niti preradovednih Angležk, ki drugekrati gledalce samo motijo. Tihota in mir sta vladala v svetiščih umetnostij, po katerih je že toliko tisoč obiskovalcev romalo iz vseh dežel in vseh narodov. Vsi smo bili jednega mnenja. Veselili smo se izrednega umetniškega užitka. Slednjič smo šli še vsi v kapelico brata Ivana. Prej smo gledali blesteča Rafaelova dela, radi tega so se nam zdele začetkoma Angelicove slike nekako preproste in preskromne. Naš globoko misleči voditelj pa je dejal: ‚V teh priprostih slikah leži mnogo, mnogo, in nekaj neprimernega.‘ In res. Rafael in Michelangelo sta silna velikana. Toda nobeden od njiju nima tistih posebnostij, katere ima v obilici Angelico. Pri njiju prevladuje telo: pri Rafaelu telesna lepota, pri Michelangelu telesna krepost, pri obeh pa samo telo; pri Angelicu pa ne opazujemo toliko telesa, kakor duha; pri onih te zanima titanska moč, pri Ivanu božja ljubezen, pri onih najdeš občutljivo snov, pri tem pa pravo poezijo; tam vlada narava, tukaj nadnarava. Prepričan sem, da sta si sikstinska kapela in kapelica Angelicova popolnoma nasprotni; v oni te pozdravlja lepa, čudovita narava, v tej pa divni raj.“

Pred podobami brata Ivana bi moral vsklikniti:

V lepoto čarobno zamaknjen strmim,  
Ko zrem v svetišče nadzemeljsko to;  
Srcé mi neskončno je polno takó,  
Kot zrl bi v odprta nebesa.

Phillimore, odličen pisatelj na umetniškem polju, dobro sodi, ko pravi o Angelicu: „Brata Ivana ni motila nobena posvetna stvar. Vzvišen je bil nad vse zemeljske razmere, a utrjen v življenju, ki se je gibalo bolj po nebesih, kakor pa po zemlji. Ni imel niti volje, niti sposobnosti, kaj slabega v katerem oziru koli naslikati. Najslabša njegova podoba je nespokorjeni hudodelnik na križu; on ga ni mogel umetniško pravilno uprizoriti, ker je zločinec po vsem zoprn njegovemu duhu. Kolik mojster pa je, ako slika ljubi mir v raj in vse, kar

nanj spominja! Zato se je pečal tako rad z angeli in svetniki ter jih obdal z nadnaravno krasoto; nje je obdal s cveticami in z barvami, katerih blagodejna čarobnost še sedaj, že več nego 400 let po njegovi smrti, gledalcu njegovih slik jasno priča, kako je plamtel umetnik po rajskih visočinah, po večni sreči, po krasoti drugega, bodočega življenja.“

Kdor se zamakne v lepoto njegovih slik, čuti ž njim, srce se topi v sladkosti, ker se zdi preneseno v neki drug, srečnejši svet. Ko sem v Florenciji zrl v njegovo divno sliko, zgoraj opisano „Mater božjo tkalcev“, ter sem se vtopil v krasoto Angelicovih angelov, zdelo se mi je, da jih vidim plavati doli iz sinjih višin, prav tako, kakor nam ta prizor slika izborna pesem „Svetá odkletev“:

Kot jasni vtrinki trop duhov  
Spusti se v solzni dol,  
Nesoč zemljanom blagoslov  
In lek za žal in bol.

In razkropi se solčni trop  
Iskreč na vse strani;  
Pod slamnati in zlati strop  
Zdraveč, blažeč hití.

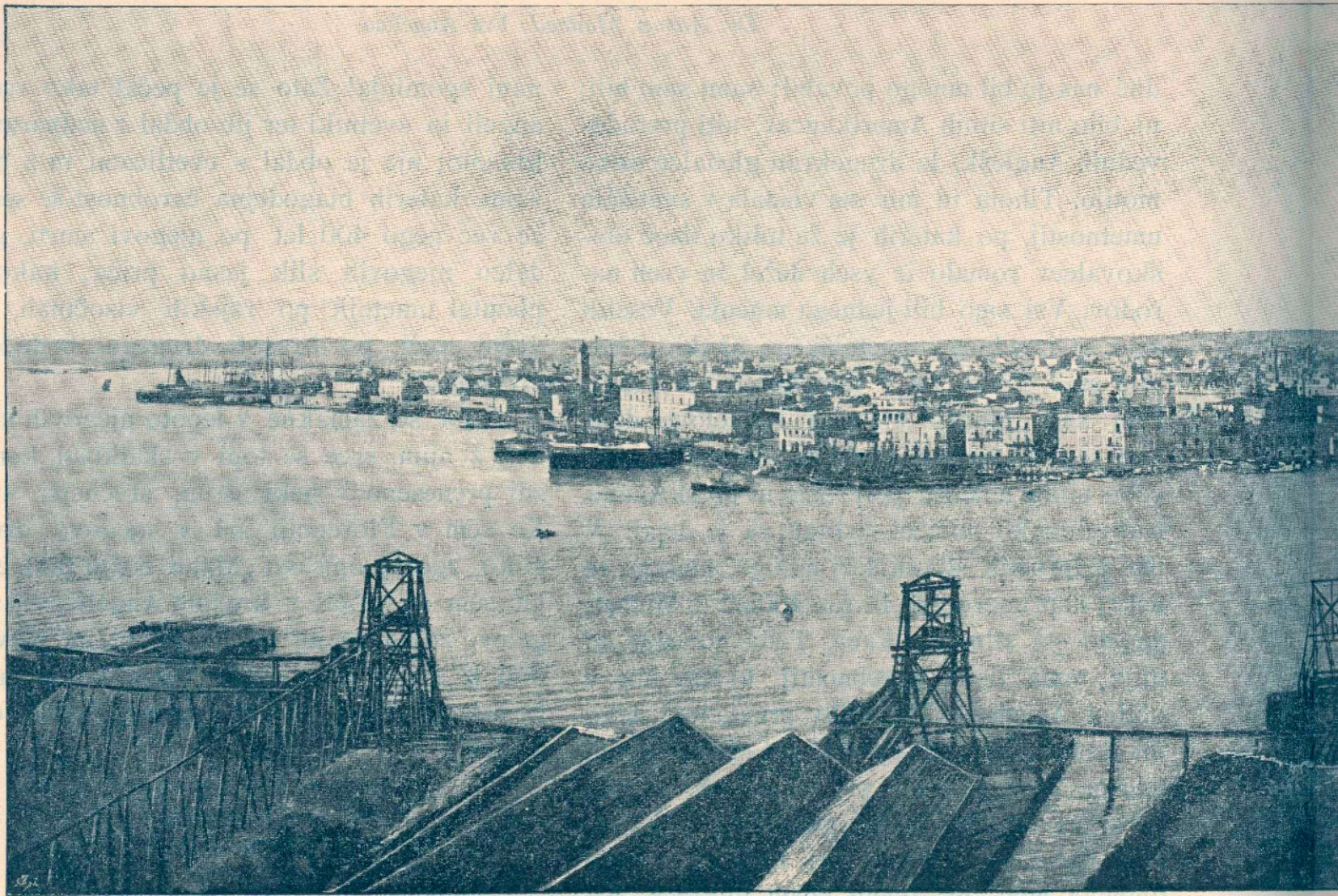
Resnice solnce sije zdaj,  
Ljubezni greje žar,  
In svet je zopet cveten raj  
In srečna vsaka stvar.

Z višav nadsolčnih kraljev kralj  
Se zemlji nasmehljá,  
In prst njegov iz daljnih dalj  
Jo dvigne do nebá.

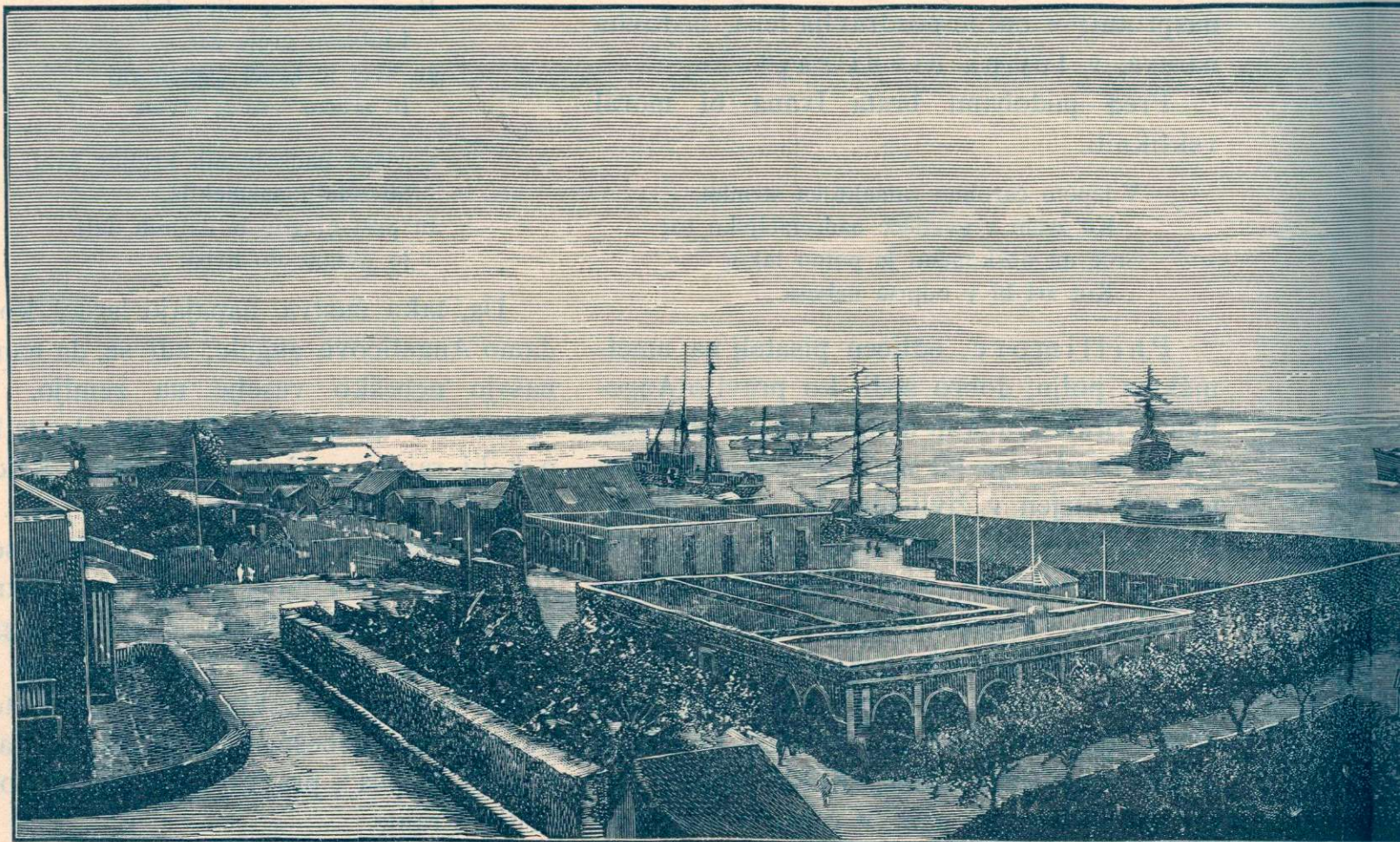
Da, taka čustva napajajo srce, ko gledamo Angelicove angele; zdi se, da nam pri našajo nebeško veselje na zemljo. Tako vpliva več ali manj vsaka slika brata Ivana o kaki rajski, nadnaravni snovi. Rekli bi, da brati zemljo z nebom.

„Z njegovega vzvišenega stališča se zdé zemeljske stvari mile, ljubke in prijazne. V njegovih svetlih višavah je vse blagoglasje in soglasje; zemeljski šum in ropot doní, kakor bučanje morskih valov, samo toliko tje gori, da nebeščanom presladke radosti še bolj poviša“, pravi o Angelicu bistrourni kritik Frantz.



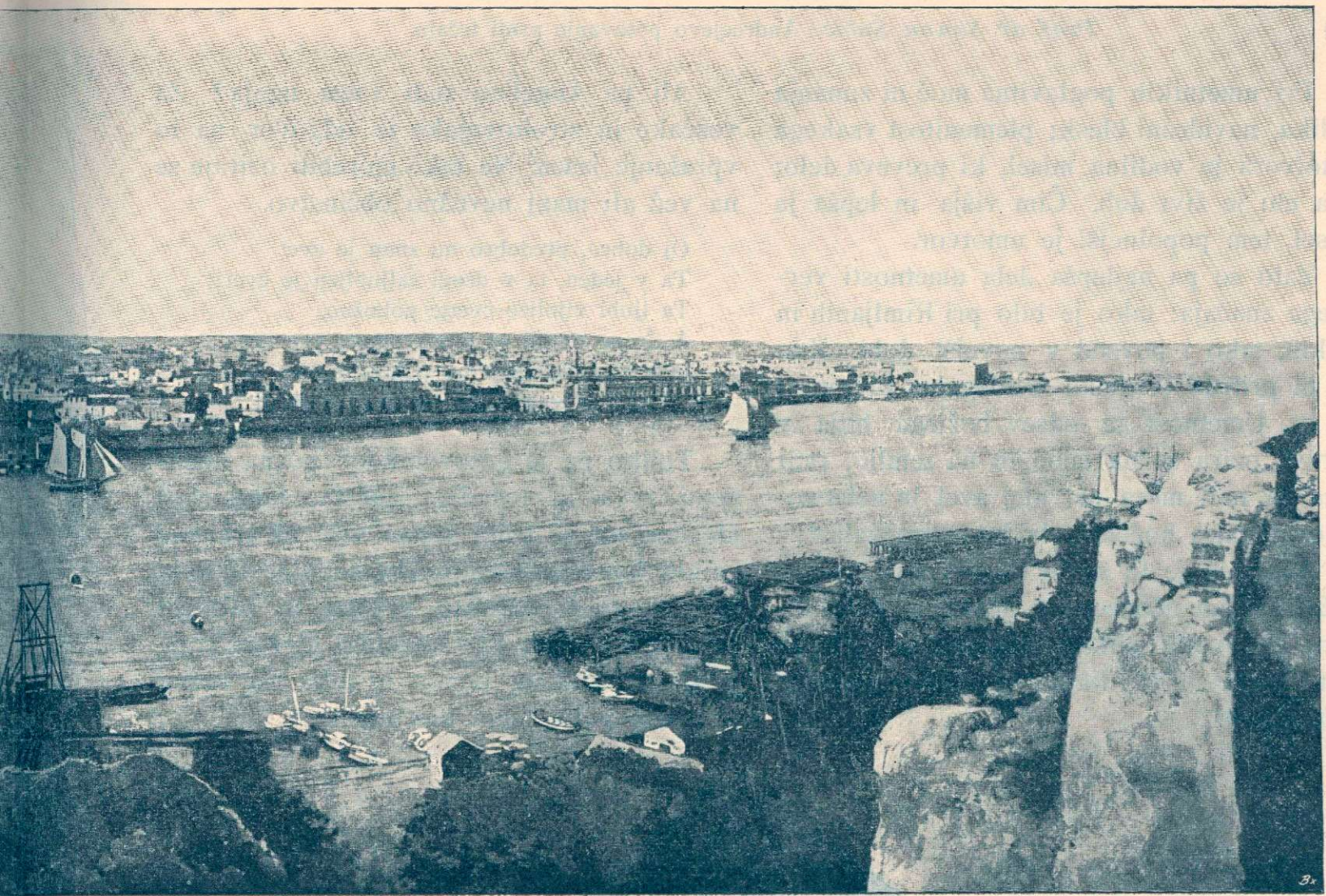


Mesto Havan



Luka S. Juan na ot





ana na Kubi.



otoku Portoriku.



Pri umetnikih poglavitna moč ni zunanja oblika, navidezni blesk; plemenitost vsakega umotvora je vodilna misel, ki preveva delo; ona mu je živi duh. Čim višja in lepša je misel, tem popolnejši je umotvor.

Zato so pa najlepša dela umetnosti verskega značaja: tako je bilo pri Rimljanih in Grkih, tako i povsod v novejši dobi. Kdo ne bi pritrdil Avgustu Schlegelu, ki pravi: „... Umetnost je odsev božjega bitja v naravi, ozira se na nebo in na zemljo; radi tega pa tudi mora pri njej svet in nebo sodelovati, ako hočemo, da bo prospevala.“

Angelico je to geslo nosil v srcu, priporočal svojim učencem, v dovršeni obliki izrazil na svojih slikah, Angelico je „slikar čiste verne duše“, kakor ga dobro imenuje Woermann.

Ali pa Angelico tudi vsem ugaja? Za veščake in strokovnjake je odgovor na to vprašanje jasen. Ne tako morebiti oziraje se na več ali manj nevedno občinstvo.

Oj dobro, predobro mi znan je svet.  
Ta v jeden, ta v drugi zaljubljen je cvet;  
Ta ljubi vijolice cvetje pobožno,  
A drugemu zdi se preskromno, pretožno,  
In cvet je le všeč mu ponosno odet.  
Kako bi vsem bilo ustrezati možno!

Toliko pa je gotovo: kdor pozna umetnosti prva in temeljna načela, kdor čuti idejalno ter se trudi vedno više na vrhunec istinite lepote in vsestranske popolnosti, le-ta bo z veseljem odločno priznal in zaklical daleč tje v svet: Fra Angelico, blaženi Ivan, je slavni velikan, ponos in dika na večno krasnem polju lepih umetnosti.



Slikal *Fra Angelico*

Sv. Janez Evangelist. (V kapeli papeža Nikolaja V. v Rimu.)

## Andreejevo potovanje proti tečaju.

(Spisal *prof. dr. Simon Šubic.*)

(Dalje.)

### II. Andreejev vzlet.

Predlanskim je izpodletelo Andreeju na tem, da balon še ni bil pripravljen za vzlet, ko je vel ugodni veter od juga proti severu. Ko je pa bil dovršen, tedaj ni bilo dočakati

vnovič juga. Zato je Andree tedaj opustil vzlet ter sklenil ponoviti naslednje leto (1897) svoj poskus in sicer bolj zgodaj, predno mine pravi veter.

Namenjen je bil na Spitzbergijo pripeljati popravljen balon takoj začetkom po-



letja 1897. na vojni ladiji „Svensksund“, katero mu je ponudila švedska vlada. Nadejal se je, da se je lanska koliba pri otoku Amsterdamu vsaj toliko ohranila čez zimo, da jo bo moč popraviti. V to staro kolibo naj se postavi balon. Ko bi jo pa le bila preveč poškodovala huda zima, priskrbel si je in vzal s seboj nekaj lesa in tesarjev, da ne bi bilo take zamude s popravljanjem, kakor je je bilo poprej z novo stavbo.

Predlanskim sta se bila namenila Ekholm in Strindberg spremi Andreeja; ker se je pa Ekholm odpovedal, kakor smo slišali, moral je Andree priskrbeti zanesljivega namestnika. Oglasila sta se mu dva veljaka: Fränkel in Swedenborg. Andree je potreboval sicer le jednega. Bolje pa je, da se pripravita dva, in je jeden za namestnika, če se drugemu kaj pripeti, kar bi ga zadrževalo. Andree je poslal oba, Fränkela in Swedenborga, v Pariz k Lachambreu, izdelovalcu balona, da bi se pri njem in njegovem stričniku Machuronu vežbala v zrakoplovstvu. Z velikim pridom sta se čez zimo vadila s slovečim aeronavtom Machuronom; pomladi pa sta se vrnila domov.

Andree sam je prezimoval med tem oskrbovanjem deloma v Stockholmu, deloma pri svojem bratu, kapitanu Andreeju, v Gothenburgu. Namerjal je dné 18. vel. travna odpeljati se proti Spitzbergiji.

V Gothenburgu ga je obiskal poročevalec berlinskega dnevnika „Lokal-Anzeiger“. Dné 17. vel. travna 1897 podaje v svojem listu to-le naznanilo:

„Vojna ladija „Svensksund“ visi na močnem mačku priklenjena v gothenburškem pristanišču. Jutri stopijo na ladijo Andree, njegova spremljevalca Strindberg in Fränkel, pa tudi nekaj drugega spremstva. Nekaj dnij pozneje se bo hrana z orodjem in učeno-stnimi aparati odpeljala na ladiji „Virgo“.

Andree je včeraj dospel iz Stockholma in biva pri svojem bratu, ki mu je pomagal urediti vse za ekspedicijo. Na njegovem obrazu se izrazuje srčnost in pogumnost, trdna volja in krepost. Ko sem ga obiskal, čudil sem se zanesljivosti njegovih besedij.

Na vprašanje, kako si je izboljšal balon, mi odgovori: „Zrakoplov sem povečal za 300 kubičnih metrov; sedaj zadostuje vsem potrebam. Machuron me spremi na Spitzbergijo, da tamkaj zopet pregleda balon, vse preišče, in se prepriča s Strindbergom, ali je za potovanje ali ne.“

„Kdaj ste se namenili priti do Spitzbergije?“

„Jutri 18. vel. travna zvečer odrinem na ladiji „Svensksund“. Dné 24. i. m. prijadram do Tromsö. Ondi počakam, da me doteče ladija „Virgo“. Z združenima ladjama dospemo bržkone 1. rožnika do Spitzbergije, torej pet tednov bolj zgodaj kakor lansko leto. Sedaj je tudi golobja pošta bolj osnovana; v Tromsö imamo postajo za golobje vežbanje.“

S takim pogovarjanjem se je poročevalec prepričal, da lanska nezgoda nikakor ni vzela Andreeju prejšnje srčnosti, temveč ga še vnela in mu utrdila trdno nado srečnega uspeha.

Imenitna in nevarna naloga Andreejeva je toliko zanimala ves omikani svet, da je večja množica Andreejevih pristašev, sosebo prebivalcev severnih deželá, sklenila prepeljati se v Spitzbergijo, da se udeleži prvega vzleta Andreejevega proti tečaju.

Meseca vel. travna je naznanila „Spitzberška Gazetta“, da se je Andree dné 18. vel. travna leta 1897. odpeljal na ladiji „Svensksund“ iz Gothenburga proti Spitzbergiji in da namerja sredi tega poletja vzleteti s svojim balonom proti severnemu tečaju.

„Spitzberška Gazetta“ izhaja med vsemi časopisi na svetu najbliže severnega tečaja. „Hamburško-ameriško mornarsko društvo“ izdaje ta časopis. To vrlo društvo je vpe-ljalo prevožnjo potovalcev-turistov iz Skandinavije na Spitzbergijo. Postavilo je ondu posebno poslopje za kratko poletno prebivališče popotnikov, ki obiskujejo na njenih ladjah Spitzbergijo zaradi njenih arktičnih posebnostij.

Dné 19. mal. srpana l. 1895. se je prvič usidrila na Spitzbergiji v „Advent-Bai“ „Columbia“, ladija tega podjetnega društva. V sedanjih dneh pa prevažuje turiste parnik



„Augusta Viktoria“. V svojem, za Spitzbergijo namenjenem listu, imenovanem „Spitzberška Gazetta“, naznanjuje to društvo v Advent-Bai bivajočim popotnikom vse važnejše stvari, ki se godé po svetu.

Konec meseca vel. travna je Andree dospel ob ugodnem vremenu z obema ladijama do danskega otoka pri Amsterdamu na severno-večerni strani Spitzbergije. Na prvem delu

poti je bilo morje brez ledu, proti Spitzbergiji pa se je jelo mašiti tako gosto povezno ledovje, da so ga ladije le s silo prodirale in se je „Virgo“ s prerivanjem in suvanjem po ledu zeló poškodovala na svojem vijaku.

Koliba, katero je bil postavil inženir Svetborg, bila je le malo poškodovana. To ni čudno, ker je bila trdno ograjena na odprti strani proti severu; pred najhujšim vetrovom



Andree, njegovi častniki in Machuron.

pa, ki naletujejo tiste kraje od juga in jugozahoda, varovale so jo visoke gore. Ko je bila popravljena, ukazal je Andree vanjo postaviti balon, da se čim najprej napolni z vodikovim plinom in oskrbi z vsemi potrebščinami. Do 20. rožnika naj bi bilo vse pripravljeno. Andree se je nadejal, da h koncu tega meseca nastopi pričakovani južni veter. In Nansenovo poročilo, da veje ob tem času nad Franc-Jožefovo deželo (pod 83° stopinjo

severne širine) tisti južni veter kakor na Spitzbergiji, navdajalo ga je z dobrim upanjem.

Koliba Andreejevega „tečajnega orla“ stoji zraven malega, nizkega pohljstva, katero si je Anglež Pike zgradil za svoje prezimovanje. Pike pa je je podaril Andreeju. Tega Angleža je zgodovina tega kraja pripeljala sem, češ da bi bival tam, kjer so nekdanji ribiči in lovci imeli svoja poletna stanovišča.



Po pokrajinah danskega otoka in Amsterdama je namreč v 17. in 18. stol. cvetlo kito-lovje. Včasih se je tukaj zbrala množica, ki ni štela manj kakor 20.000 duš. A od tedaj se je prevrglo vse; obiskovalci sedaj ne zasledé drugega kakor razvaline. Med temi podrtinami se odlikujejo najbolj ostanki tistih stavb, v katerih se je kuhala ribja mast ali tran.

Poleti tukaj ni taka puščava, kakor bi si utegnil kdo misliti. Švedski obiskovalci Spitzbergije so že v prejšnjih časih poročali, kako prečudno deluje tukaj poletno solnce, ki sije noč in dan. Poletna solnčna gorkota vzbudi in oživi dosti rastlinstva po tej okolici.

Lovcem in ribičim podaje tukajšnje bivanje veliko veselja. Po morju gomazi vse polno rib; zrak in tla sta polna perutnine, polna golobov, alkov, gag, kljunačev in severnih jerebov. Na suhem ne manjka severnih jelenov, velikih in lepih morskih psov, in globlje v notranji Spitzbergiji se radujejo strelci nad mroži in nad belimi severnimi medvedi.

Vpričo te med ledovje pomaknjene pokrajine je Andree snoval svoj vzlet. Česar prejšnje leto ni mogel dočakati, ugodnega juga namreč, dočakal je lani. Ne dolgo potem, ko je bilo za vzlet že vse pripravljeno, zapihal je v soboto, dné 10. mal. srpana v Tromsö južni veter. Po tem so opazovalci sodili, da veje jug tudi na Spitzbergiji. In res je bilo tako. Po gorah okoli kolibe, kjer je Strindberg nastavlil vetrovom več veternic, opazovalo se je že od 5. mal. srp. sem po zastavah neko južno vihanje.

Sloveči pariški aeronavt Machuron pripoveduje, kako marljivo je Andree dan na dan sledil pojavom vsakaterih vetrov. Dné 10. mal. srpana, ko je prenehal kratki dež, naznanjale so veternice po okolici, da je prišel južni veter. Andree ga je opazoval ves zamaknjen dobro uro; nazadnje pa se je obrnil k tovarišem, ki so se mu približali, ter rekel: „Žal, s tem vetrom ne bo nič, nobene stanovitnosti nima: zvečer ob petih bo vel zopet sever!“ In zgodilo se je, kakor je rekel.

V nedeljo, dné 11. mal. srpana, je zopet sijalo gorko solnce na prijaznem višnjem nebu, in tudi ta dan se je pokazal jug na veternicah. Sedaj se je pa tudi že okoli kolibe čutil oster in čvrst veter od juga. Andree ga je opazoval več ur, češ, kaj bo neki s tem vetrom. Ko se je pa s skrbnim opazovanjem in preiskovanjem prepričal, da bo veter zanesljivo trajen, stopil je med zbrane tovariše in rekel s slovesnim glasom: „Jug je zanesljiv; danes odrinemo z ‚orlom!‘“ Potem reče obrnjen k Machuronu in Strindbergu: „Kaj pravita, ali je zrakoplov povsem pripravljen za dolgo pot čez tečaj?“

In zadnjikrat sta pristopila vajena zrakoplovca k mirno stoječemu balonu in ga preiskala od kraja do kraja. Ko sta ga natančno pregledala, izrekla sta Andreeju: „Balon je popolnoma pripravljen za svojo dolgo pot.“

Ne dolgo potem zadoni na krovu ladije „Svensksund“ cerkveno petje k nedeljskemu opraviilu božjemu. Bila je nedelja in slovesnost ta je bila očitna prošnja, da naj Stvarnik vodi balon po srečnih potih.

In ko je ura odbila jednajst — pravi sporočevalec — jelo se je mahoma vse križem gibati po krovu ladije. Očitno je bilo, da se v resnici vse pripravlja k potovanju. Ko je tedaj Andree dal dogovorjeno znamenje, da naj se na severni strani kolibe odstrani streha in podere stena od vrha do tal, vedeli so vsi, da je došel resni trenutek odhoda. In takoj so delavci prijeli za orodje. A že med tem pripravljanjem je semtertje zapihal od juga tak veter in celó vihar, da je bil Andreejev glas preslab za povelja: trobento je moral vzeti na pomoč, če je hotel, da so se slišali njegovi ukazi.

Andree in njegova spremljevalca so imeli na sebi že predpoldnem posebno popotno obleko. Andree in Strindberg sta bila v temnomodri opravi, inženir Fränkel pa je nosil sivo obleko z zavratnikom iz volčine.

Za poskus so napolnili dva balončka z vodikovim plinom. Izpuščena sta se vzdignila v zrak ter letela po jugu proti severu.

(Dalje.)



## Književnost.

### Slovenska književnost.

Prof. M. M. Hostnik: Ручной Русско-Словенский Словарь („Ročni Rusko-Slovenski Slovar“) in „Kratka slovnica ruskega jezika“ (Краткая Грамматика Русского языка). V Gorici. Natisnila in založila „Goriška tiskarna“ A. Gabršček. 1897. Str. X + 378 + 85. Cena 1 gld. 50 kr.; trdo vezan 1 gld. 80 kr.

Kar se tiče potrebe in pomena rusko-slovenskega slovarja in ruske slovnice, bilo bi, kakor pravi gospod pisatelj sam v predgovoru, nepotrebno govoriti. Čuditi bi se bilo morda le, da smo se toliko časa zadovoljevali z nemškimi slovniciami in slovarji ruskega jezika. A krivo je temu pač tudi to, da je precj težko sestaviti slovar, ki bi v manjšem obsegu zadoščeval svojemu namenu, in da nismo imeli mož, ki bi bili ali sposobni ali pa toliko požrtvovalni, da bi zvršili tako mučno delo. Zato moramo biti profesorju Hostniku jako hvaležni, da je pričel na tem polju ledino orati, in želeti je, da slovensko občinstvo porabi to ugodno priliko in se začne intenzivneje zanimati za rusko slovstvo.

Oglejmo si delo samo nekoliko natančneje!) Pred vsem se vidi, da je slovar za jedno korekturo prehitro izšel, ker tiskovnih pomot razven v knjigi omenjenih skoro še mrgoli. Zamenjujejo se zlasti podobne črke и, н, и in ъ in ъ. Nekatere pomote si bo pač vsakdo lahko sam popravil, n. pr. pri besedah, ki se prvokrat pravilno navajajo, potem pa napačno, n. pr.: бѣшная str. 17, 8 oz., впрѣдѣ, выздорѣвътъ 36, 7 oz., глядѣль, гляди, гуядѣ 43 под глядѣтъ itd. Polglasnika se zamenjujeta jako pogosto, zlasti stoji v infinit. mesto mehkega večkrat trdi, in v tretji os. jedn. mehki. Zaznamoval sem si okoli 40 takih slučajev, ki pa nikakor niso vsi. Blizu jednako število tiskovnih napak se nahaja za druge glasove. Omenim samo nekatere: Фонарь 28, 13 os. брызгунъ, нагрѣтъся 10, 13 oz., чубъ 28, 17 oz., впопадѣ, жолтый, разныя 65, 19 os., заведенія 67, 4 os. стеклянный 68, 7 oz., взаимобразный (trikrat), взялъ, заповѣдной, звено, коцю 188, 17 oz., поднять 194, 8 os. Успеніе 304, 12 os. etc. Govori se pač: бирюлька, вождѣленный (baš ker je cerk.) гвалтъ, востество, testo искать за безчестіе болше считать в. б., за мнѣ руку больно ali vsaj мнѣ въ въ р. б., болше у меня болить рука,

Po katerih načelih je pisatelj sestavil svoj slovar? Ako se oziram na mnogobrojne primere in

<sup>1)</sup> Prijetna dolžnost mi je, izreči ob tej priliki zahvalo gosp. V. A. Francevu, ruskemu profesorju iz Varšave, ki je na mojo prošnjo pregledal precejšen del slovarja ter mi priobčil svoje opazke gledé ruskega teksta. Radi prehitrega odhoda z Dunaja mu ni bilo mogoče pregledati prav vsega dela.

posamezne fraze, imel naj bi slovar tudi nalogo, pokazati, kako se rusko govori in piše, in bi s tem nadomeščal nekoliko slovensko-ruski del. Če je imel pisatelj tudi ta namen, moral bi bil nekatere izraze, bodisi prostonarodne ali že zastarele, ki se ne rabijo v knjigi ali občevalnem jeziku, tudi kot take zaznamovati, n. pr. вальгота (zakaj ne samo льгота?), варнакъ sibirski beseda, веснуха, бить челомъ pač ne več v rabi v našem pomenu: klanjati se. Glavni namen njegovemu slovarju bi pač moral biti, da bi se z njegovo pomočjo lahko čitale in razumevale ruske knjige. To bo pač najbolje pokazala izkušnja sama. A tudi že površni pregled slovarjev človeka napolni z nekim nezaupanjem gledé te točke. Dasi mnogi primeri in razlage sami ob sebi ne zmanjšujejo slovarjeve vrednosti, so vendar pogosto na škodo popolnosti. Preskusiti sem hotel ta slovar na nekaterih stranéh Lermontovega „Junaka našega časa“ in prišel do spoznanja, da se taka dela ne bodo dala čitati s Hostnikovim slovarjem, ker nas pri mnogih izrazih pusti na cedilu. Zato pa je vse polno samo ob sebi razumljivih primerov, kateri zato tudi niso prevedeni. Primerov ni treba navajati, ker se dobé na vsaki strani; na str. 217 se navajajo kar celi verzi iz Puškina, Krylova. Še bolj čudne in nerazumljive se nam zdé nekatere Hostnikove objasnitve. Pri nekaterih izrazih se nahajajo kar celi komentari, n. pr. бабутка (o ruskem robstvu) поминать, попечитель, поповщина (popisuje to razkolno sekto in njenega prvega, episkopa<sup>1)</sup>), поселенецъ, протопресвитеръ, Русалка, хитрый (kar mala jezikoslovna razprava!) хлѣбъ — соль (preobširno popisovanje) холостякъ itd.) Ni pa takih razlag n. pr. при смутное время, ki znači posebno zgodovinsko dobo; nerazumljiv je primer поботце Мамаево (tatarski kan, pobit na Kulikovem polju l. 1380.). Zgodovinske, folkloristične, jezikoslovne itd. objasnitve sploh ne spadajo v slovar, zlasti ne v tako majhen, kakor je naš. Nepotrebne so besede kakor вава (v otroškem govoru), правнукъ, zlasti kjer ni veliko bolj rabljivih besedij (древний, сервѣдный itd. itd.) Posebno pozornost je obračal pisatelj na izraze pri cerkvenih obredih, katere na kratko objasnjuje. Kaj je namerjal pri tem, ne vem. Slovarji se navadno ne rabijo za kake posebne namene; če pa misli morda, da se bodo Slovenci učili ruščine največ radi nabožne in cerkvene literature, se najbrž jako moti.

<sup>1)</sup> Značilno je za neko vrsto ljudij, da se ne morejo zdržati „pikanja“ niti v delih, ki niso nikakor polemična ter imajo čisto resen značaj. Ako misli gospod pisatelj, da mora tudi v slovarju polemizovati, naj stori to vsaj v dostojni obliki, imenuje dotičnika in ga popravi. S takimi opazkami se pa sam smeši.



Pri nekaterih besedah navaja prvotne pomene, pri drugih se omejuje na izpeljave, drugod navaja zopet le nekatere pomene. V koliko je bil pri tem srečen, more pokazati šele raba. Želeti je, da bi oni, ki bodo izkušali s tem slovarjem čitati ruske knjige, zaznamenovali nedostatke, da bi se mogel slovar pri drugi izdaji izpopolniti.

Nikakor nam pa ne ugaja ona slovenščina, v kateri je pisan slovar, zlasti slovnica. Kdor bi iz Hostnikove slovenščine sklepal — kar bi bilo čisto naravno —, da je tudi njegova ruščina toliko premenjena proti pravi, književni ruščini, prepričan sem, da bi rajši pustil njegovo delo in segel po varnejšem. Tega seveda gospod pisatelj ni storil. Pač pa misli, da sme prikrojivati pismeno slovenščino po svoje. Ko bi bilo mnogo takih izrazov, kakor so brevno (bruno), bešenstvo (steklost, besnost), vorni (urni), moral bi nam najprvo svojo slovenščino objasniti z navadno književno. Sicer pa indirektno sam priznava, da njegova slovenščina deloma ni slovenščina. V slovar načeloma niso vsprejete obema jezika skupne besede. A vendar nahajamo precèj njegovih besed iz slovensko pisane slovnice v slovarju razloženih z drugimi, tudi slovenskimi besedami. Naj naštejemo nekatere: podvižnost = premičnost, raznica = razlika, posle = po, za, soodvečati = odgovarjati (отвѣтъ); beseda „drevnji“ se mu zdi toliko slovenska, da je v slovarju niti ne navaja, dasi je v Pleteršnikovem slovarju sploh ni; čisto po ruski diše tvorjenke kakor: uveličiti (povečati), udvajati (podvajati), sovpadati (zusammenfallen, strinjati se), otčestvo, pravopisanje itd. Sploh je večina slovnične terminologije posneta po ruski, kakor bi bila ta znana našemu občinstvu, dasi se menda po slovenskih šolah uči še vedno slovenska, ki se dobi v vsaki slovenski slovnici. Škof = episkop (zakaj ne vladika), še = šče (naj bi bil rajši vzel „ješče“ ogerskih Slovencev, potem bi popolnoma „sovpali“ z ruskim емѣ) — oj v istr., žizn, kakor da se samo ob sebi razume; kako krasno se sliši n. pr. uveličujo, zaničujejo, pišo, obrazujo, prijemljo! Orodnik brez predloga je seveda neizogiben, Škrabčeva „ignoratiuncula gloriosa“ nima za neke ljudi toliko zdravilne moči. Naravnost smešno se zdi Slovincu čitati vedno ponavljajoči se „no“ za naš „pa, vendar“. Še nekaj vzgledov, kako se stavijo besede: to temu uzrok je (str. 28), no treba je nepozabiti (42); kadar se nastavlja (— ие) k jednosložnemu ali pa imajočemu v rodil. naglas na koncu možkemu imenu (33). Človek bi sklepal iz tega, da je pisatelj pozabil pravilno slovenščino. Seveda bi se ta takoj odločno uprl temu, češ da jedino njegova slovenščina je prava in pristna.

Tudi gledé slovnice bi bilo še marsikaj pripomniti. Naglasna znamenja ima dvojna, za dolge in kratke glasnike, dasi se sami Rusi zadovoljujejo z jednim. Ako je v ruskem sploh kaka razlika med dolgo in kratko naglašeni zlogi, se vendar ne da

primerjati s slovensko. Baš na to bi moral pisatelj opozoriti Slovence, ker po zategnjenju takoj spoznaš, da je ta ruščina kekega ne-Rusa. Istotako netočen je opis mehkih *e* in *i*. Mehkota se pojavlja v predstojećih soglasnikih in ozkih *e* in *i*. Kdor bi pred vsakim *e* in *i* čital po pisateljevo *j* v navadni slovenski izgovarjavi, napravil bi še večjo napako, nego ko bi izgovarjal *e* in *i* trdo kakor je v slovenščini. Tako se govori vsaj v nekaterih ruskih narečjih, med tem ko prvega sploh ni nikjer.

Največ težave dela Slovanom naglas v ruščini. Ko je bilo čitati po listih, da je gospod pisatelj obrnil posebno pozornost na ruski naglas, bili smo radovedni, kako dovrši to svojo nalogo. Pričakovali smo, da nam pojasni kolikor toliko razmerje med ruskim in slovenskim naglasom, ker bi bilo baš to za učeče se Slovence velike koristi. Stvar tudi ne bi bila tako težka, ker sta na tem polju Škrabec in Valjavec precèj storila. Treba bi bilo le dotične primere razširiti in zlasti na „izjeme“ opozoriti. Toda tudi tu se je naše pričakovanje izjavilo. Pisatelj poudarja sicer, da je ruski naglas k slovenskemu bliže, nego h kateremu koli drugemu slovanskemu jeziku, in da „točke sovpadenija ruskega naglasa s slovenskim bile bi šče bolj časte, ko bi v literaturnem jeziku vladal dolenjski naglas, a ne ljubljansko-gorenjski“<sup>1)</sup>, kakor ga govoré naši „razumniki“, in da „primerov naglasa, popolnoma sovpadajočega z ruskim, najde se lahko cele stotine“ (str. 28). S tem pa že tudi konča te „cele stotine“ skupnega naglasa, ne da bi nam jih natančneje označil.

Bodi mi torej dovoljeno, da poskusim v kratkem opisati razmerje ruskega in slovenskega naglasa. Za podlago mi služi seveda dolenjski naglas (glasovi in naglasna znamenja kakor pri Pleteršniku), dasi bi se dala najbrže tudi za druga narečja ustanoviti taka pravila.

Gledé mesta naglasa je ruščina (in čakavščina) prvotnejša nego kateri drugi slovanski jezik, torej tudi nego slovenščina. Pač pa je ohranila slovenščina naglasni kakovosti (potisnjeni in potegnjeni naglas). Ako hočemo torej iz slovenskega naglasa sklepati za prvotni, oz. ruski, treba nam je vedeti, po kakih pravilih se je naš naglas izpremenil, oziroma kje je ostal prvotni naglas.

Prvotno je mogel biti naglas potegnjen ali pa potisnjen.<sup>2)</sup> Potegnjeni naglas pa je zopet mogel

<sup>1)</sup> V tem oziru trdi gospod pisatelj popolnoma prav. Vzrok tiči v naših žalostnih šolskih razmerah gledé materinega jezika. Med tem ko je treba po naših gimnazijah dobro poznavati kvantitete in naglase klasičnih jezikov, zanemarja se to pri materinščini menda povsem kot kaj čisto nepotrebne. O razni kakovosti slov. glasnikov se zve jako malo (primeri Sketovo slovnico), o pojmu, razvitku in različnosti slov. naglasa pa tudi ne več.

<sup>2)</sup> Ker mnogim čitateljem „Dom in svet“-a to razlikovanje morda še ni natančneje poznano, naj



stati na vokalu v témi (deblu) ali na končnici. Ako je bil naglas že prvotno na témi, ohranil se je v ruščini in v slovenščini. V mnogih slučajih moremo sklepati iz slovenščine, ali je bil naglas prvotno na témi: pri jednozložnih imenih in pri večzložnih, ako je naglašen zadnji zlog in ako je ta zlog v slovenščini kratek, n. pr.: brát, dèd, mráz (г. мóрозъ), miš (г. мысь), grèř: gréla, грѣль грѣла, bratàn, bogàt, kosmàt, zaklåd, napèv, brlòg (берлòгъ берлòга) itd. Pri večzložnih besedah, ki naglašajo v slovenščini predzadnji zlog, se dá to spoznati le pri etimolog. *e* in *o* (tudi deloma pri nekdanjem nosniku *ę*). Ako sta namreč ta dva glasnika prvotno naglašena, izgovarjata se ozko (da je čuti pred njima nekaj *i* in *u*); ako sta dobila šele kasneje naglas, pa široko.<sup>1)</sup> Prvotno naglašene besede so n. pr.: kôža (кòжа), vòlja (вòля), nòša (нòша), dòbr (дòбръ дòбрыи), ôsem (вòсемь), govédo (говядо), podóben (подóбенъ), kózji (кóзйи), pèti (пятыи) itd.; v slovenščini so dobile naglas šele kasneje besede, kakor: bòb bóba (бòбъ, бобá itd.), stòl stóla (стòль стóла), méja (межá), séstra (сестрá), žéna (женá), górá (горá), rosá (росá), vóda (водá), lepóta (лѣпотá), konóplja (конопля), čélo (челó), sédlo (сѣдлó), ókno (окно), téle (теля), kónec (конѣць), órel (орѣль), medvéd (медвѣдъ), člóvek (человѣкъ), góla (голá), dóbra (добрá), mojá (моя), plétem, pléteš (плетý, плетѣшь itd.), pléla (плелá), péta (пятá), sódba (судбуá), tóžba (тяжбá) itd. Pri drugih naglašanih vokalih v predzadnjem zlogu je naglasno prvotnost ali drugotnost teže spoznati. Vendar se bodo tudi tu dala najti neka pravila za posamezne vrste besedij. Tako je n. pr. opaziti pri samostalnikih a-dekl., da so naglašena v ruščini na zadnjem zlogu, ako so v katerem sklonu naglašena na koncu tudi v slovenščini, n. pr. glava: glavô (головá). Jednozložni samostalniki, pa tudi večzložni s poudarjeno končnico, ki imajo tudi v imenovalniku dolg vokal in ga v drugih sklonih naglašajo potegnjeno dolgo, naglašajo v ruščini zadnje zloge, n. pr. kót: kóta (кúтъ, кутá itd.), králj: králja (корòль, короля), gréh (грѣхъ грѣхá), križ (крижъ крижá), pót (путъ, пути), kováč, kováča (ковáчь, ковачá), gospodar, árja (господòрь, pá), brodník, íka (бродникъ, кá) itd. V ne-

omenim tu, da je potegnjeni naglas oni, pri katerem se drugi del kakega glasnika močnejše izgovori nego prvi, n. pr. vrána = vraàna, bréza = breéza; potisnjen pa je naglas, ako se začetek poudarjenega glasnika prav krepko izgovori, potem pa glas pojmlje, n. pr.: brèg = brèeg, glàs = glàas. Jako lepo se vidi to pri ruskem 'polnoglasju': boróna, берèза na jedni strani in na drugi: бèрегъ in рòлосъ.

<sup>1)</sup> Kdor se hoče o tem sam prepričati, naj izkuša po domače izgovoriti te besede: léča, péljem, debéla, pa: žéna, plétem, péta, za *e* in za *o*: dóta, nòsim, mòker, pa: góra, hódíř, mókra. Vsakdo najde nekako razliko med *ę* in *ó* (ozko) in *é* in *ó* (široko).

katerih primerih je ohranila tudi slovenščina prvotni naglas na končnici, kakor ruščina v obče, zlasti ako stoji v prejšnjem zlogu polglasnik, n. pr.: deskà (доскá), stezà (стеяз), steblo (стеблò), solzà (слезá), vrstà (веретá), suknó (сукно), ščenè (щена), mené (меня), mojega (моегó) itd., dèž: dežjà (дòждь: дождя), kupec: kupcà (купѣць: купцá), hrbèt: hrbtà (хребѣтъ, бтá) itd.

Ako pa je bil naglas prvotno potisnjen, ohranil je v slovenščini svojo kakovost, v ruskem pa je ostal na svojem mestu, n. pr.: glád (рòлосъ), làs (вòлосъ), drâg (дòрогъ), brèg (бèрегъ) itd.

Tudi pri tem naglasu imamo v slovenščini neko jako zanimivo prikazen, ki nam lahko mnogokrat pomore zadeti pravi ruski naglas. Pri prvotno potegnjenem naglašanih večzložnih besedah smo opazili v slovenščini načelo, da ne ljubi naglasa na zadnjem zlogu, nego ga poteza za jeden zlog proti začetku, n. pr.: nóga (ногá), mléko (молокó). Pri potisnjenem naglasu se pa godi ravno narobe, da se pomakne namreč naglas za jeden zlog od začetka besede proti koncu, n. pr.: rusko головá, slovensko gláva, ali v ak. sgl. in nom. pl. potegne ruščina naglas nazaj: рòлову, рòловы, slovenščina ga pomakne pa naprej: glavô, glavê; горá = góra, гóру, гóры = gorô, gorê, рукá = róka, рýку, рýкы = rokô, rokê itd. Tako tudi neutra: mesô = мясо, morjê = мóре, zlatô = зóлото, drevô = дéрево, sercê = сéрдце, slovô = слóво itd., potem tudi mnogo drugih besedij: golôb = рòлубъ, plevêl = плéвель, stremên = стрéмя, čeljúst = чéлюсть, pomôč = помóчь, črèz = чéрезъ, hudô = худо, slanô = сóлоно itd. Tudi ako stopi kak predlog pred samostalnik, odgovarjata si večkrat ruski in slovenski naglas na isti način: iz dôma = изъ дома, za róko = зá руку itd., ker se predlog smatra za del dotične besede.

To bi bila v kratkem temeljna pravila, kako je mogoče iz sedanjega slovenskega naglaševanja sklepati za ruski naglas. Samo ob sebi se razume, da se dobé tudi tu izjeme, bodisi, da je slovenščina nekatere oblike prikrojila si po svoje, bodisi, da je šla ruščina druga pota. Naloga natančneje slovnice bi bila, take izjeme ostreje določiti. Prepričan sem, da bi se na ta način dala oba naglasa spraviti v lepo sorazmerje, in da bi vsaj teoretično ne bilo težko iz jednega pogajati drugega. Toda Slovenci v obče sploh niti ne vemo ne, kolike koristi nam je lahko ravno naglas in različna kakovost nekaterih vokalov pri učenju sorodnih jezikov. Zakaj ne samo za ruščino, nego tudi za hrvaščino se dobi istotako krasno naglasno razmerje. Pri češčini, kjer je naglas stalen (na prvem zlogu) pa nam slovensko naglaševanje pomaga določevati dolžine in kratkoče, ki delajo ravno tolike težave, kakor drugod naglas.

Jos. Komljanec.



## Pogovori.

Gosp. *Potoški*: Vaših „skromnih izdelkov“ se je nabrala cela kopica. Sicer smo Vam že pismeno povedali nekaj mislij o Vaših pesmicah. Toda, ker je morda tudi drugim v korist ta in ona opomnja, bodi Vam še nekaj besedij! Vaše „pesmice“ se nam zdé preveč „sentimentalne“, ker izražate sama čustva, in sicer prisiljena, neresnična čustva. Večkrat iščete in iztikate to in ono le zaradi rime. Vidi se, da ste pridno čitali slovenske pesmi, nabrali si precejšen zaklad rim in te sedaj rabite, ko „zlivate“ svoje čute v „merjeno“ besedo. Premalo pa pazite na merilo. Kar smo rekli o tej stvari sploh mladim pesnikom, rekli smo tudi Vam. Vendar priznavamo, da ste napredovali in da se glasé zadnje pesmi veliko lepše nego prve. Prvo, ki ste nam jo poslali, je „Pomladi v gozdu.“

Tajen spev v zvonkih glasih  
Glasi se po mračnem sveti,  
Vmes šepeče listek lahno  
In dehté pogozdni cveti.

Kako prijetno v tihem gaju  
Duh se moj raduje,  
Ko po lahnem šepetanju  
Tajnostno vse miruje!

In vendar gozd zeleni,  
Ko tajnostno šumiš,  
Spomine tožne meni  
V prsih mi budiš.

To je vse tako „tajnostno“, da ničesar ne vidimo in ne slišimo. To ni poezija, ki mora stati na istinitih tleh. Kje ste slišali tisti „tajen spev v zvonkih glasih“? Kakšen „zvonk“ je pač bil, da ste čuli šepetanje „listka“ in „dehtenje“ cveta? In ob vsem tem spevu in glasih in

šepetanju itd. je Vam „prijetno radoval se duh v tihem gaju, ko po lahnem šepetanju (aha!) vse tajnostno miruje.“ A takoj ste pozabili, da ste se radovali, pa se Vam dozdeva, „da tajnostno šumenje Vam tožne spomine budi.“ Tako

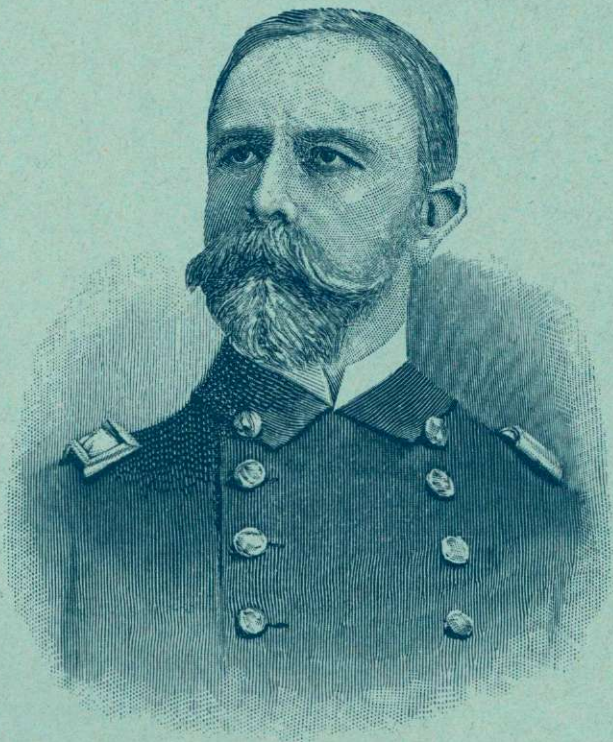
pevati — ne smete nikdar več. In žal, da je tudi v drugih Vaših začetnih pesmicah vse polno tega „tajnostnega“ nebodigatreba.

Da pa ste napredovali, kaže n. pr. pesmica „Na mirodvoru“, čeprav bi bilo tudi tej treba še marsičesa.

Zakaj pravite „mirodvor“? Ali govoré tako ljudje v Vašem kraju? In „je mirujoče stanje“ — kdo neki tako govori ali piše? Čeprav je pa oblika neokretna, so vsaj misli lepe in dobro razvrščene. — Učiti se Vam je pač treba še mnogo, mnogo. Zdravi!

Gosp. *Č-s v L.*: Umeva se samo ob sebi, da moramo misliti pametno, ako hočemo kaj pametnega zapisati. Besede vreči na papir, to še ni umetnost. Da imajo besede tudi kaj zmysla, da se po nepotrebem ne kviri papir in dragi čas, treba je, ponavljamo, pametno misliti. Poet pošlje svoje s trudem zverženo delce, pa prosi kritike, prosi, da naj se „natisne, ako je mogoče v kratkem času“, in vendar je prav za prav škoda časa, ako se mudimo ob takem stvoru. Pa ker smo obljubili, da vsakomur postrežemo, naj tudi o Vašem „Sonetu“ in o „Sloveniji“ izrečemo sodbo Vam in drugim v pouk in — v svarilo.

Ubogi Vaš slavec! „S čutov narejati mora melodije, stokati mora bridko, srce mu ne



Admiral Sampson.



General Shafter.



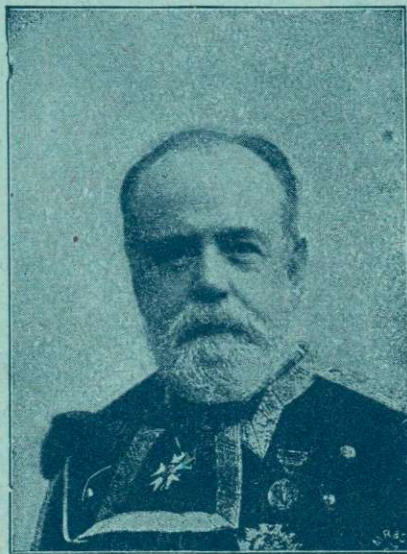
sme býti za svetne reči, rajati mu mora in — pokati!“ Mislimo, da ne srčna rana, ampak prsti so Vas skeleli, ko ste spravljali skupaj vse te — vrste. Uboga pa tudi Vaša Slovenija — prava beračica. „slabih las“ (!), če ji res „bijejo src milijoni“ pa se „tisoč samo rok dviga“ za njo. Več rok, več rok bi moralo delati, ne samo srca bi morala býti, pa bo Sloveniji bolje. Dovolj!

Gosp. P. G. v L.: Vaše „ode“ (nekako tako bi imenovali pesem „Sv. Cirilu in Metodu“) nečemo kar na kratko obsoditi, da je „za nič“. Da pa ni Bog zná kako dobra, smemo brez skrbi trditi. Kaj pa! V mladih dneh se človek hitro navduši za dobro stvar, da tudi rad katero zapoje. Tako se je, kaže, tudi Vam srce razširilo in mislili ste, da se mora to izliti v — spev. Prav, če le niste za to izgubili preveč časa, kateri bi se bil dal pač bolje obrniti. Vidite: da se dobé res dobre misli in izrazijo z lepo, merjeno besedo in celó rimano, za to je treba časa. Pa se ne sme ravno vsaka izreči, če morebiti se le beseda veže z besedo. Drugače se res zdi človeku, da je posebno poetično, kakor pravite Vi: „Solnce zahaja — Bliža se mrak, Ptička napaja — Sen že sladak.“ Ste-li dobro pomislili, kaj ste hoteli zapisati? Sen — napaja? Nezmisel! In tiste čudne sanje:

„Ko zrete v Save vale deroče, ko besni vihar šuman“ in ko v Savo gledate: „Pred menoj ravan se dviga, Mesta bela se blišče“: kaj je to? In tudi ni prijetno, da ste v tako kratkem delcu premenili pet ali šestkrat merilo. Pa tudi pazili niste, ko ste začeli: Solnce zahaja . . . z daktilom: osma vrstica pa se začanja z „nastopom“ — anakruzo. — „Človek.“ „Umetnik si, ti človek modri! Klesanje celo je življenje, Klesanje vedno in stvarjenje.“ Lahko rečemo, da smo brali že precéj bodi pesmi bodi proze —, pa se ne spominjamo, da bi bili naleteli na to misel: Življenje — je klesanje. Uprav originalno! A čudno zopet: v prvem delu govorite, kako človek kleše, vpodobljuje itd. „iz jedne krasne snovi, ki lepša je, kot beli, trdi mramor in mečja je od libanonske cedre“; ta je —

človeško srce! Trše kakor marmor, mečje kakor cedra! Čita se še dosti prijetno ta Vaš „človek“, a zadovoljni nikakor nismo ž njim.

Gosp. P. Zagorski: Poslali ste nam pesmico „Mrtvim“ in pisali: „Blagovolite prirediti to pesmico, ako je mogoče, v „Dom in svet“-u. Prav odkritosrčno rečemo: V tej pesmi ni pesniškega duha. Misel je sicer jedna, a v tako različnih stavkih izražena, da ni medsebojne vezi. V grobu spé mrlič, nič jih ne moti; gomile so tihe, križi jih krasijo, pa zopet: „viharjev sile se ne glasijo“ itd. Človeku se zdi, da ste to „pesmico“ naredili samo zaradi — rime. „Srečen pač vaš stan je?“ Pomislite, v kakem stanu so mrtveci v črnem grobu! „Trud končali ste življenja“ — kako malo poetično! In naslednje vrstice — kako prisiljene! In še jedenkrat „Spijte mirno!“ dokler „tromba ne zatrobi in zapoje“ . . . Zamerite ali ne zamerite: nismo je mogli prirediti za list, ampak Vam kličemo: „Mrtvih ne — budíte!“



Admiral Cervera.

### Narodni pregovori.

Bolje je suha skorja kruha v miru, ko pitan vol v prepiru.

Živina ne zna reči, zna doli leči.

Varčnik zapravljevca najde.

Tat ima svojo srečo.

Meri in pa veri se mora verjeti.

Bele roké, pa delati nehté.

Veliko mater, malo gospodinj.

Vračilen dan pride.

Lovec ima rujave čevlje in prazna čeva.

V mestih pogosto zvonijo, pa malokdaj jedó.

Jedna streha ni za jeden dež.

Vinski mož in pa ovsen konj sta močna.

Baharija je dober kup, ofert (gizdost) je draga.

Grünt (kmetija) pravi: deri (delaj pridno) ti mene, če ne, bom jaz tebe.

Kjer ni grma, ni sence.

Sod bobni, denarjev ni.

Lovčeva hiša se od zunaj pozna.